Ч. 236 (15.037).

Львів, неділя 23. жовтня 1938.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ ВРАНЦІ.

Opłata pocztowa uiszczona gotówką

Рік LIX.

Редакція й Адміністрація:
ЛЬВІВ, РИНОК Ч. 10. II. ПОВ.
Телефон Редакції 246-46
Телефон Адміністрації 229-41
Телефон Друкарні 229-26
Адреса для телегр.: Діло Львів
Конто: П. К. О. Львів 504.060.
„ Банку Чеських Легіон. Прага „Діло".
Рукописів не звертаємо.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
місячно (з книжкою) . 5.00 зол
чвертьрічно . . . . 15.00 „
піврічно . . . . . . 30.00 „
річно . . . . 60.00 „
В АМЕРИЦІ 1.50 ДОЛ., У ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ 30 КОР. Ч. У ВСІХ ІН. КРАЯХ 7.50 ЗОЛ. П.
ОДИН ПРИМІРНИК 20 СОТ.

ВСІ ТОЧНІ ПЕРЕДПЛАТНИКИ ДІСТАЮТЬ ЩОМІСЯЦЯ БЕЗПЛАТНО КНИЖКУ Б-КИ „ДІЛА" В ОБЄМІ 10—15 АРКУШІВ ДРУКУ.

Маніфест першої Української Національної Центральної Ради в Ужгороді.

Перша Українська Національна Центральна Рада в Ужгороді проголосила маніфест до населення Карпатської України. Маніфест видвигає такі домагання:

1) НАЛАДНАТИ ДЕФІНІТИВНО КОРДОН МІЖ КАРПАТСЬКОЮ УКРАІНОЮ ТА СЛОВАЧЧИНОЮ.

2) ВСІ ДЕРЖАВНІ СТАНОВИЩА ОБСАДИТИ КАРПАТСЬКИМИ УКРАІНЦЯМИ.

3) ПЕРЕВЕСТИ РЕВІЗІЮ ГРОМАДЯНСТВА, НАДАНОГО ПО 1919. Р.

4) ПЕРЕДАТИ УРЯДОВІ КАРПАТСЬКОІ УКРАІНИ КОПАЛЬНІ СОЛИ В СЛЯТИНСЬКИХ ДОЛАХ ТА ІНШЕ ДЕРЖАВНЕ МАЙНО.

5) ЗЛІКВІДУВАТИ ЧЕСЬКІ ШКОЛИ

Уряд Закарпатської України перебрав керму судівництва та скарбу.

Як подають з Ужгороду, державний секретар Карпатської України д-р Іван Пещак, що керує міністерством судівництва і скарбовими справами заявив президентові окружного суду в Ужгороді, що на основі постанови праського уряду буде утворений Найвищий Суд Карпатської України. Одночасно повідомив він президента краєвого суду, що він переймає провід міністерства судівництва.

Згодом поїхав д-р Пещак до Головної Скарбової Дирекції в Ужгороді й повідомив президента скарбової дирекції, що на підставі постанови уряду Карпатської України перебирає міністерство фінансів. **Тимчасово рішено, що в обох ресортах не буде ніяких особових змін.**

Уряд Карпатської України анулював усі розпорядки, що гамували господарський та суспільний розвиток краю.

Справа, яку годі здійснити...

Штрасбурське радіо подало у своєму нічному комунікаті з 21. ц. м. зміст статті п. з. „В дні після відвидин Бека", що появилася в румунськім півофіціозі „L' Independance Roumaine". В цій статті кажеться, що міністр Бек, який нераз виявив реальний політичний змисл, видвигнув тепер справу теоретичної натури, яку годі практично здійснити. А саме йде йому про поділ Карпатської України. Цей поділ відкидає не тільки сама Карпатська Україна, але також її сусіди та — що більше — ціла Европа.

Румунія не хоче встрявати до справ Карпатської України.

Швайцарська „Ноє Цюріхер Цайтунг" обговорюючи поїздку міністра Бека до Румунії, каже, що **Румунія відмовилась від інтервенції в справі спільної мадярсько-польської границі.** Румунський премієр митрополит Мірон Хрістя, який сам походить з Семигороду, побоюється, **щоб успіх Мадярщини на Закарпатті не мав впливу на настрій сильної мадярської меншини в Семигороді** та не загострив мадярських апетитів до Семигороду. З тих причин становище **Румунії** щодо спільного польсько-мадярського кордону дуже здержливе.

Карпатська Україна не хоче прилучатися до Мадярщини

— СТВЕРДЖУЄ ОРГАН ВАТИКАНУ.

„Оссерваторе Романо" заперечує поголоски з мадярських джерел про повстання на Карпатській Україні. Населення цієї країни — стверджує ватиканський офіціоз — не хоче обєднання з Мадярщиною.

Державний секретаріят для німецьких справ утворено на Карпатській Україні.

В мин. середу принив премієр Бродій представників карпатських німців інж. Карла Бігата. Темою конференції було правне положення німецького населення Карпатської України. У висліді цієї конференції карпато-український уряд рішив зорганізувати **державний секретаріят для німецьких справ,** якому підлягатимуть справи німецького шкільництва та культури. Назначено також для німецьких шкіл окремого німецького інспектора, залежного тільки від німецького державного секретаріяту.

—o—

Долею українського державного вчительства мусить зацікавитися все українське громадянство!

Львів, 22. жовтня 1938.

Українську прилюдну опінію опанувала сьогодні Карпатська Україна. Разом з нею ми опинились на висотах европейської політики. Та проте нам не вільно спускати з очей дрібних справ, тих, що діються що дня довкруги нас, непомітно. Ми не повинні ні на мить забувати, що з дрібних справ складаються великі, що те, що стається у переломових хвилинах, спирається на довгій, морочливій, тихій праці сірих буднів.

В імя цієї засади хочемо сьогодні зупинити увагу українського громадянства на відтинку нашого державного народнього вчительства. У вихрі великих подій, у який ми попали, про нього майже забули. Одначе саме в останніх тижнях і місяцях шкільна влада зробила тут такі ходи, за якими українське громадянство повинно стежити з найбільшою трівогою. Маємо на думці три справи: 1) **Дальші перенесення учителів** — що правда — на терені лише Львівської Шкільної Кураторії, які проте мають **виразний національно-політичний характер.** Цей національно-політичний характер останніх кількадесяти перенесень добачуємо в тому, що вони далі мають на меті **не допустити українця-вчителя на східні частини тернопільського воєвідства і в місцевости з мішаним населенням.** Коли-ж порівняємо цю політику перенесень з політикою кольонізаційною, ревіндікаційною, господарською і соціяльною, то національно-політичне її вістря не підлягатиме найменшому сумнівові. Згідно з тим, український етнічний масив, ослаблений уже чи спенетрований ненашим елементом, не може мати найменшого опертя в українському вчителеві для зберігання своєї національної окремішности. 2) **Приняття нових українських учительських сил** у цьому році знову видатно обмежено. Не маємо тут точних циферних даних. Ті, якими розпоряджаємо, окреслюють число новопринятих, по душі без сумніву українських кандидатів **на не цілу сотню.** Сотня новопринятих — це число, яке має свою пророчисту соціяльну вимову. Як відомо, **всіх безробітних учительських кандидатів-українців** нараховуємо коло 1.500. І тому сотня новопринятих не зменшує помітно безробіття тієї групи нашої молоді. Одначе далеко важніша тут знову національно-політична сторінка справи. Темпо відновлювання вчительської української верстви, окреслене числом 100 річно, означає, що теперішній чисельний стан цієї верстви має бути збережений, запетрифікований на будуче. А теперішній стан є від 10 років з малими ваганнями той самий: 20% всього державного вчительства на території Кураторії Л. Ш. О. і 6% на території цілої держави. Тимчасом, коли приняти навіть офіційні дані („Мали Річник Статистични"), то відсоток усього українського населення в Польщі був у 1931 р. 13.4% і згідно

з українськими джерелами (IV. Український Статист. Річник) українське населення в цілій Галичині творило у 1931 р. 60,6%. Порівнання цих усіх відсотків і висновки залишаємо читачеві. Врешті 3) справа: **приймання учнів до вчительських ліцеїв і педагогій,** себто справа продукції нового вчительського нарибку. Зновуж подібне явище. На підставі даних, які маємо під рукою, відсоток принятих українців, у порівнанні з принятими польськими учнями до цих шкіл, вагається на нашій території між 8 і 15%. Не забуваймо, що державні ліцеї і педагогії — це нині одинокі заведення, які мають право, що так скажемо, продукувати нові вчительські сили. Приватних ліцеїв і педагогій основувати не вільно! Шкільні закони на це не дозволяють.

Ось віставлення цих трьох справ на відтинку персональної шкільної політики, які мали місце недавно, бо при кінці старого і на початку нового шкільного року, доказують без усяких сумнівів, що персональна шкільна політика є інструментом продуманої на дальшу мету і проводженої послідовно на наших землях польської національної політики.

Здаємо собі справу, що не відкриваємо Америки. Це речі безперечно або загально відомі українському ширшому загалові, або... нецікаві. Колиж проте ми відриваємо його увагу від актуальних справ і насторожуємо її на той нецікавий відтинок, то робимо це з одної преважної причини: **уважаємо, що не лише відпір, але й засоби та організація цих засобів відпору нашого громадянства на тому відтинку нашого життя не є і не були достатечні.**

Досі цей відпір обмежувався до ослаблювання зовнішнього натиску на працюючих вже вчителів та обіймав неначе службову, професійну сторінку їхнього життя. Передчасні емеритури, несподівані перенесення з причин політичних („для добра служби"), несправедлива оцінка льояльности — ось найголовніші прояви тієї професійної діяльности занятих уже вчителів, яку брали в опіку та боронили професійні і політичні українські організації. Залишаємо на боці окрему тему, яка може бути дискусійною, а саме, чи професійні українські вчительські організації виконували своє завдання, як слід. Навпаки — нпр. постійна і затяжна від років внутрішня кріза професійної організації народнього вчительства та квола реакція його органів на теперішню шкільну державну політику (нпр. у його пресовому органі ми не замітили навіть згадки про останні перенесення) кажуть радше зробити висновок, що ця оборона не була достаточна. Назагал сьогоднішній відпір за мало мобілізував прилюдну опінію, за мало втягав ширші кола до реакцій, за мало приучував їх до організації тієї реакції. Для прикладу: пошкодовані дуже часто зражені байдужістю нашого загалу, не виволікали, зі страху перед ще гіршими наслідками, своїх справ на прилюдне форум, родичі неприйнятих до шкіл дітей часто навіть не вважали за вказане десь відмову реєструвати і т. д.

Залишаючи подрібну аналізу цього стану на боці, стверджуємо два наявні, з точки погляду цілости національної політики незвичайно небезпечні факти: 1) **українське вчительство тратить чимраз більше на вартости як динамічний суспільний чинник; 2) українське громадянство не робить поважних спроб, щоб тому зарадити, ані не має відповідних громадянських органів, які цю небезпеку зменшилиб.** Треба собі на холодно здати з цього справу, що різьбарем душі української дитини стає сьогодні чимраз рідше український учитель.

Найприкріше, що це сталося якось так для ширших кол українського громадянства майже незамітно. Майже непомітно впала кількість учителів по повітах, яка ще перед 10-ти роками вагалася між 100 і 200, сьогодні на 5 до 20. Якось так, невідомо коли, у вище зорганізованих народніх школах не стало вже не тільки управителя, але й учителя українця. Майже без гомону вдалося шкільній владі наш учительський стан затомізувати, розбити його на неповязані зі собою дробини, нанизити почуття його громадянської самопевности та змусити його до втечі у найглибші нори приватного життя. Правда, в „Ділі" були в цього приводу пресові замітки, та на побоєвищі персонального напору залишилися сотні передчасно емеритованих і перенесених, як жертви опору. Проте факт залишається фактом: **державне вчительство і в силу своєї кількости і внаслідок своєї громадянської вартости та найважніше: в силу зорганізованого натиску затрачує чимраз більше познаки громадянської, суспільної верстви, з окремим національним обличчам, як інструмент власної національної політики.** І друге: **цей помітний заник одної цілої верстви не витворив в українському громадянстві відповідних зорганізованих осередків опору.** Понесені жертви не стоять у ніякій пропорції до зорганізованого опору.

До цієї теми ще повернемось. Вона надто обширна, щоб її вичерпати в одній статті. Сьогодні хочемо наші уваги закінчити одною: **Найвищий час, щоб справа школи та зокрема справа державного вчительства стала предметом зацікавлення всього українського громадянства, всіх його організацій і гуртів.** На прапорах нашої постійної політичної боротьби ми мусимо вписати гасло оборони української дитини перед денаціоналізацією та перед духовим зубожінням. І тому на тих самих прапорах мусимо покласти теж гасло оборони українського вчителя. Всі наші громадянські і політичні, загально-краєві і місцеві організації повинні поставити собі це завдання. Українського вчителя не можна залишити самому собі, ані навіть його професійній організації. Доля кожного перенесеного, непринятого на службу, чи до педагогічної школи не може бути справою приватною даної одиниці, а мусить стати загальною. Лише на цих засадах можна буде оперти і розбудувати оборону українського вчительства та можна буде стримати повний його заник, як суспільної верстви з власним національним обличчам.

•

Від Редакції: Будемо радо поміщувати інші голоси на цю порушену нами преважну тему. Просимо перш усього надсилати нам фактичні матеріяли і поміщення з цієї царини нашого життя.

Турботи словацької державности.

(Від нашого спеціяльного кореспондента).

Братислава, 18. жовтня 1938.

Коли в Карпатській Державі панують нервові настрої і тенденції оборони держави перед збройною сторонньою агресією набирають чимраз більше сили, то в Словаччині справа виглядає дещо гірше. Тут домінантою настроїв є боязкість, розгубленість, непевність. Зрештою на 49 тисячах км. кв. словацької державної території живе попри 2 міліони 200 тисяч словаків і чехів — 600 тисяч мадярів і то майже компактно на найкращих, родючих, південних землях. Крім цього живе в Словаччині 150 тисяч німців і коло 100 тисяч жидів, які здебільша мадяронсько наставлені. Це статистичні джерела — чеські. За мадярською статистикою — словаків і чехів нема разом навіть 2 міліони, зате мадярів міліон, не рахуючи інших національностей, які включно з нашими пряшівськими русинами... хотілисьб конечно прилучити до Мадярщини!..

Якби не було, мадяри, як ірредентистична сила — велика, куди більша на Словаччині, як на Закарпатті.

Ще пів. тижня настрої для Мадярщини були тут дуже прихильні, всі надіялися, що в Комарні прийде до добросусідського порозуміння, що мадяри, діставши на відчіпне т. зв. Житній Острів, вдоволяться широкою автономією у Словаччині й торговельно-господарським договором. Сподівання виявилися верщком наївности. Мадяри зажадали більше як половину словацької території з Братиславою, Новими Замками, Левіцами, Лученцем, Рожнавою і — що більше — з Кошицями! Вимоги з точки словацького державного інтересу не до приняття. Втративши більше як половину своєї території, словаки малиб крім цього зовсім зруйновану залізничу сітку, що в Кошицях має свій вузловий осередок.

Отже не диво, що переговори зірвано і надійна приязнь замінилася за одну ніч у ненависть. Коли за ненавистю стоїть сила, тоді можна ще витримати, але коли її місце займає страх — то справа виглядає вже куди гірше. І сумніше.

У Братиславі ще перед учора був цей страх подвійний, бо ніхто не знав, які є пляни Німеччини супроти цього міста. Передмістя Братислави по другому боці Дунаю — прекрасну, всю в садах і парковій зелені Петржальку — заняли перед тижнем мадяри, загрожуючи безпосередньо містові. Але... прийшли німці й випросили мадяр. При цій нагоді позривано з державних будинків мадярські прапори в досить грубий спосіб, роблячи місце для свастики. А день пізніше, на другому боці Дунаю, на камінистій стіні узбережжя, напроти прегарної набережної алеї Братислави — появився величезний напис білою фарбою: „Гайль Гітлер! Вір голен ойх гайм! Зіг гайль! Пресбург іст унд бляйбт дойч! Айн Райх. Фрайгайт унд Брот. Юден дер Тод! Брідер гальтет аус, вір коммен ойх бефраєн!"

І свастики. Всюди свастики видні здалеку, аж на братиславський беріг, таксамо виразно, як і сам напис. А вночі розпалюється вогнями величезний прапор свастики на будинку німецького Яхт-Клюбу в Петржальці, світить і бє погрозою в очі наляканих 16 тисяч жидів у Братиславі, 50 тисяч словаків, 20 тисяч мадярів...

Словацька жандармерія очевидно замкнула доступ на Набережну і густо обставила ввесь беріг. Дістатися туди журналістові, — треба безліч разів легітимуватися, щоб раз подивитися на Дунай і на страшний напис. Зрештою в Петржальці, що вже нині називається Фрайдорф, спокійно, на вулицях рух мінімальний. У почтовім будинку вже урядує німецька державна почта, одинока нагода надати листа, якщо він не має залежатись у військовій цензурі в Чехо-Словаччині, або й не дійти з причини невдоволення пана цензора. У Петржальці-Фрайдорфі нарахував я на приватних будинках ледви чотири мадярські хоруговки, решта — море прапорів зі свастикою. Всі жидівські крамниці позачинювані; власники повтікали до Братислави.

А на мості з Братислави до Петржальки, по словацькому боці, стоять ще до нині дві скорострільні гарматки, звернені дулами на німців...

•

Але вже у Братиславі страх перед німцями уступив. Державний секретар для німецьких справ у Словаччині, провідник словацьких німців, ґавляйтер Кармазин, проголосив до своїх земляків відозву, в якій повідомляє, що Гітлер відрікся Братислави в користь Словаччини, яка з черги зобовязалася дати широку автономію 150 тисячам німців у Словаччині, легалізувала вже гітлерівську партію та погодилася на обмін... культурними впливами з Великою Німеччиною.

На тлі цієї події можна собі уявити радість словаків та обурення мадярів, яких рішення Гітлера заскочило і збентежило. Братислава відступлена Німеччиною Словаччині — це значить іншими словами: програна претенсій мадярів на це місто. Це одна позиція з рахунку сподівань — перекреслена чітко і сильно.

Обурення мадярів у Братиславі прийняло все сильнішу форму... вуличних демонстрацій проти словаків. Німці, яких є 40 тисяч у Братиславі, на один кивок Гітлера затихли, але натомість вийшли скріплено на арену — мадяри. В моменті, коли це пишу, покінчилася саме одна демонстрація мадярів, що зударилася з другою демонстрацією словаків. Інтервеніювала поліція — як усі поліції у світі — в користь своїх державників. Пішли в рух гумові палиці й стріляли... Кілька осіб зарештували, двох відвезено до шпиталю.

Зрештою демонстрації на Словаччині не виглядають грізно... і зовсім не масово. Впадає в очі відсутність серед демонстрантів старших осіб, видно крайню безтурботність загалу населення супроти будь-що-будь переломової для молодої держави хвилини. Вечорами ресторани і винарні повні, музики грають часто-густо мадярських пісень під загальне вдоволення публики. Не видно якогось масового гону до оборони держави. Глінкова гарда, „організація молодого націоналістичного і самостійницького руху", обмежується до демонстраційних походів і до вигуків: „Словаччина — словакам, Палестина — жидам!", після чого йде на перешкоди зривати мадярській молоді чорні Стшевички Петефія".

Підсумовуючи загальне враження й ситуацію, можна ствердити наразі: словаки в Словаччині, можна ствердити наявно: рахують все більше на опікунче крило Праги... На підтримку Польщі майже не надіються... проти відомого її промадярського становища.

Своє розчарування в тому напрямі отверто підкреслюють. І цікаво: так як вчора захоплювалися протинімецькою тезою і готові були гинути у запалі реторики за всеславинське братерство, так нині готові „гинути" за націонал-соціялізм та за співпрацю з Німеччиною. Таке майстерство мімікрії виглядає аж надто дивно, щоб могло бути поважне. Бо інше діло очевидна конечність, що випливає з льогіки чи з примусу фактів, а інше: роблений ентузіязм і то роблений погано, з принижуючою услужливістю трабанта, що починає вживатися у свою ролю.

Самостійна Словаччина в огні боротьби за своє право — розчаровує.

Роман Голіян.

Будапешт чекає і надіється.

Будапешт, 20. жовтня.

— Мадярською і русинською (!) кровю спливає підкарпатська земля, що горить бажанням прилучитися на віки вже до Мадярщини. На Підкарпатті лютує безприкладний чеський військовий терор. А проте нарід повстає і бореться. По цілому Підкарпатті піднялося вже протичеське повстання...

Так пише вся мадярська преса, подає місцевости, кількість убитих чехів і т. д. Все це роблять в таким переконанням, що можна повірити, що муситься повірити! Але тільки в одному випадку і тільки той, що там не був!

У Будапешті хочуть нашого Закарпаття. Хочуть без ніяких зобовязань для себе, без будь-яких конкуренційних проектів автономії для тих нещасних закарпатських русинів: хочуть і вірять, що дістануть. Найбільше надії покладено очевидно на Італію та Польщу. Остання подорож мін. Бека до Букарешту викликала тут хвилю захоплення. Ніхто тут не пояснює її собі інакше, як спробу здобути співділання румунів з мадярами, за евентуальну ціну якогось клаптика Закарпаття з румунською меншиною. Коротко: торги і комбінації в повному ході. До Гітлера їздив Даракі, до Мусоліні — Чакі. Навіть мадярські соціялісти вдарили до Лейбур Парті та своїх французьких собратів. Мадярщина, підбичовувана своїми приятелями, робить величезні зусилля на міжнародньому терені і вірить, що зрілий овоч таки впаде для неї з чехо-словацько-карпатського дерева.

Про захоплення цілого Закарпаття отверто не говорять. Говорять про південну смугу тої країни, замешкалу мадярами у 75 прц. на основі мадярської статистики з 1910 року! Зрештою зовсім слушно: діставши цю смугу, разом з Ужгородом і Мукачевом, мадяри вважають, що решта не буде в ніякому разі життєздатна й добровільно буде домагатися злуки з Мадярщиною. Взагалі в мадярському погляді на справу видно оптимізм, Цьому годі дивуватись, бо навіть як Мадярщина дістане тільки прикордонну смугу з чисто мадярським населенням, то й це буде великий її успіх.

Зате до воєнної інтервенції на власну руку Мадярщина рішуче неспосібна. За слабкий є стан озброєння армії і за мало охоти ризикувати проти будь-чиєї волі. Заповідь Румунії що на випадок мадярської агресії на Закарпатті — буде інтервенювати проти Мадярщини викликала тут мин. тижня величезне збентеження і негайне заспокоююче виправдання в Букарешті. Вслід за цим покликання пятьох річників мадярської резерви слід уважати тільки демонстрацією, яка мала залякати Чехословаччину та примусити до податливости при переговорах.

Нині Будапешт чекає на відповідь Праги з новими конкретними предложеннями щодо територіяльних уступок. Коли вони будуть дискусійні, то переговори знову зачнуться, якщо ні — піде скарга до комітету чотирьох.

Вже нині видається, що вся ота тяганина з Будапешту до Праги і назад — **торби січки не варта**. Справу мусітиме закінчити інтервенція спеціяльної комісії комітету чотирьох у Словаччині та на Закарпатті. Хіба, що звідкись ударить несподівано якась збройна агресія з непередбаченими наслідками.

Подрібний звіт з Будапешту — в черговій кореспонденції.

Роман Голіян.

Чому так часто плювати на земляків?

Чи не найбільша народня радість визволити увязнених досі в національній неволі братів, вітати їх, пригорнути до себе на лоно, зєдинатися з ними на дальше вже спільне, нерозривне життя?

Чи є більше щастя для тих, хто перебував у національній неволі, як визволитися нарешті з неї, відхнути повними грудьми, кинутися в обійми братів, що сприяли цьому визволенню?!

І така то радість, таке щастя відчуваються, такі то зустрічі братів відбуваються саме тепер по ріжних пунктах Европи, пунктах досі так би мовити невральгічних, але які природним, мирним шляхом перетворюються на пункти цілком здорові.

Природним-мирним шляхом, бо якби по ріжному не ставитись до тих або інших держав, якби по ріжному оцінювати їхню політику й тактику, всеж здається, що якби утворити такий модний тепер (правда покищо в теорії) плебісцит, ніхто не висловився би на користь тої справді безглуздої льогіки — війни, яка ледве-ледве не вибухла на просторах Европи.

Бо вмирати тепер (історичних давніх прецедентів було чимало) воякам однієї нації за те, щоб друга нація мала змогу тримати й надалі у себе в політичній неволі багато населення третьої нації булоб справжнім божевіллям!

Отже відбулося й відбувається мирним шляхом визволення частин деяких націй. Щиро радіють з цього приводу визволені й визвольники.

А між тим розмірно не така вже жахлива була ця національна неволя: можна було подекуди протестувати проти неї і в парляменті і в пресі, можна було звертатися до своїх закордонних братів, зноситись з ними, а останнім можна було бачитись з цими поневоленими братами, завітати до них, приймати їх у себе...

І яка розмірно жахлива національна неволя наших братів там, що за Збручем, що перебувають у справжній вязниці!

Дослівно ніяких зносин, дослівно ніяких відомостей від них і про них, дослівно ніяких відомостей звідсі туди!. Яскрава стовідсоткова національна неволя на очах усього цивілізованого світу, справжні невільники з затуленими ротами, з розвязуваними тільки для праці на господаря руками!

Не може не приходити до голови таке порівнання, не може не повставати цілком природне почуття заздрости, не може не відчуватися ще болючіше, ще гостріше нещастя наших братів, тимсамим і наше.

Та разом з цими почуттями не може не охоплювати й почуття гордощів, що належиш до цього славного народу, який кинутий всіма на призволяще в неволі, без огляду на справді нечувані в історії людства умови цієї неволі, насильства, фізичне нищення, не піддається, не асимілюється, не винародовлюється, а з року на рік бореться проти окупантів своїми, винайденими у неволі засобами, часом цілком не зрозумілими не тільки для цілого світа, але й для закордонних його братів.

Правда, мало тепер залишилось уже народів на світі, які не ставились би з деякою симпатією (на жаль цілком платонічною) до тамошніх геройських зусиль українського народу, які не віддавалиб належне всім тим численним розстріляним чи інакше загинулим „націоналістичним ворогам революції"...

І мимоволі приходить до голови, чому серед українців і досі вустрічаються, ну так сказати — вороги цих „ворогів народу" (зрозуміло російського, а не українського!) ?!

Не можемо не ставитись з деякою симпатією, скажім, до держав, які ворожі нашому ворогові, до окремих політичних діячів, бо цілком зрозуміло, вороги наших ворогів не можуть бути нашими ворогами, а чомусь до тих, кого той самий ворог визнав за своїх ворогів, за ворогів свого державного ладу, за ворогів російського націоналізму, за „скажених псів українського буржуазного націоналізму" продовжуємо ставитись до них, навіть уже мертвих, як до наших ворогів?!

Минули, правда, давно наївні часи де мортуіс аут бене аут ніґіль, минули мабуть і часи де мортуіс ет бене, ет мале, повстала сучасність з її де мортуіс мале.

І справді утворюючи ніби единий фронт з большевицькою пресою, відкидаючи навіть натяк на можливість чогонебудь корисного в діяльности цих ворогів червоної Росії з якимсь особливим задоволенням старанно вишукують усе найгірше, щоб якнебудь ще притоптати ці невідомі могили.

Знаємо, що їхня діяльність була переповнена компромісами, та коли політичне життя і в Европі не можливе без компромісів, то чи можна вимогати від тих, хто провадить там, під окупацією боротьбу не на життя, а на смерть, щоб вони провадили її у білих рукавичках?!

Хай гине честь, сумління
Аби упала ця тюремная стіна!
Нехай вона впаде, і зрушене каміння
Покриє нас і наші імена!!..

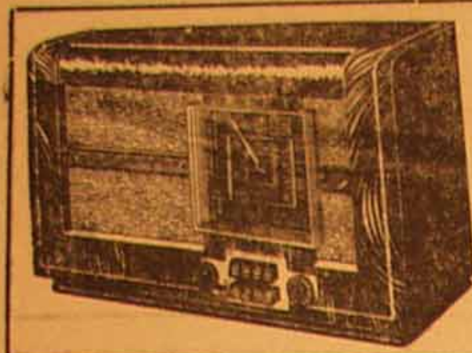
І чому-ж не вірити їхнім словам, наприклад Гринька перед смертю про існування української конспіративної націоналістичної організації з участю його самого, Панаса Любченка та інших? Чи це цілком неймовірно? Чи це на руку окупантам видумувати версію про таку організацію та вкладати її в уста Гринька? Адже німецька й навіть англійська преса цілком довірливо ставляться до існування такої організації з участю названих осіб.

Так, скажуть мені, але українці, навіть з цього боку Збруча краще в цьому орієнтуються, краще знають про це, ніж чужинці.

І справді один з тутешніх журналів (літературний!) виступив з деякими ревеляціями, що повинніб остаточно скомпромітувати всяку память про Панаса Любчекна. Автор однієї з уміщених там статтей робить, як сам він скромно зазначує, цілковиту несподіванку для багатьох.

А саме: Панас Любченко був письменником, а літературний псевдонім його був „Кость Котко". Він навіть „правив" за гумориста, але цілком не гумористичного і взагалі з нього письменник був до нічого, бо попав Панас Любченко в письменники, за авторитетним свідченням автора статті, виключно із снобізму. Ну, а підлеглі йому державні видавництва мусіли видавати його твори.

Це все ще нічого булоб, та головна річ у тому, що в своїх „просто убогих" творах Панас Любченко цілком виявив себе, правда ще за часів 1929—1930 років, за справжнього „руського (в розумінні російського) патріота". І для цього

автор статті „радо служить кількома цитатами в хронольогічному порядку“. Бачите, люди добрі, а ще з цього самого Любченка хочуть українця зробити!!

Витративши на це все шпальту великої сторінки автор статі задоволено переможно запитує: „вистачить?“

Мусимо визнати, що цілком „вистачить!“

Мусимо визнати, що все це справді несподіванка для нас!

А щоб уникати цієї „несподіванки“ й надалі беремо на себе смілівість порадити авторові статті звернутись, наприклад, до такої книжки, як „Десять років української літератури“, що вийшла в Харкові року 1928. Іноді корисна книжка. В ній автор статті міг би прочитати, що „Кость Котко“ справді літературний псевдонім і навіть Любченка та тільки на жаль не Панаса, а Миколи. Бо був і такий. Письменник. Редактор газет. Навіть неподібний до Панаса, бо чорнявий. У книжці й портрет Миколи Любченка є.

Ну, а коли в розпорядженні автора статті, співробітника літературного журналу такої книжки не було й дістати її у Львові він не мав змоги, то хай би вже скористав з Української Загальної Енциклькопедії. Там теж про це зазначено під „Любченко Микола“.

Доречі, цього самого Костя Котка, тобто Миколу Любченка „зліквідовано“ не за останнього часу, як гадає автор статті, а ще за часів ліквідації Скрипниківщини.

І ще слід зазначити до відому автора, що розстріляний Андрій Хвиля-Мусульбас походив з селянської родини на Хотинщині й що в усякому разі батьки його жидами не були.

Ну, а нам цікаво булоб довідатись від автора статті, звідки йому відомо, що Панас Любченко попав у письменники саме зі снобізму, коли він і не думав „попадати“ в них...

І знову повстає питання: чому навіть тепер, за таких важливих часів, коли вираз „український“ можна почути на багатьох радіохвилях ріжних держав, серед нас є одиниці, що з якимсь задоволенням розшукують в нашому минулому, в нашій вже історії, тільки недобре, тільки зле, часом навіть цілком невідповідне правді (зрозуміло не знаючи цього), з якоюсь зловтіхою публікують це?!

Чому?!

І кому це на користь?!

Гл. Л.

Карпатська Україна в числах.

6. ОСВІТА.

В часах мадярського панування на Карпатській Україні справа освіти виглядала надзвичайно погано. Були передовсім мадярські школи, а українські істнували як школи церковні. Тому не диво, що відсоток неграмотних перед війною доходив до 80%, а з грамотних ледви дехто вмів читати й писати по українськи. Віддискавши принайменше деякі права по війні, почало населення розбудовувати шкільництво, діти почали горнутися до шкіл, через що стан грамотности поважно поправився. І так із громадян у позашкільному віці (у рр. 1927—1930):

уміли читати й писати	254.442	або	48,2%
уміли тільки читати	8.314	„	1,6%
не вміли ні читати ні писати	264.739	„	50,1%
невідомо	310	„	0,1%

Цей стан очевидно тепер куди кращий, бо число грамотних зросло поважно за останніх 7 років, і подібний нині до стану грамотности людности на Поліссі та Волині (52,1%, 52,4%). На всіх галицько-волинських землях цей стан кращий, про що кажуть наведені для порівняння отсі числа:

Вміло читати людности на галицько-волинських землях:

	1921	1931
усієї	50,5%	64,7%
міської	75,1%	85,0%
сільської	44,6%	59,6%

По війні розбудовано в Карпатській Україні поважно не тільки вселюдне, але й середне та фахове шкільництво; для його завершення бракує тільки українських високих шкіл, оснування яких є конечністю для молодої держави, щоб українська наука могла правильно розвиватися. Числа, що говорять про шкільництво Карпатської України, ось-які (1931/32):

I. Вселюдні школи:

	шкіл:	дітей:
українські	459	85.428
мадярські	114	17.252
німецькі	17	1.762
румунські	4	1.398
чеські	160	23.096
жидівські	4	434

II. Міські (виділові) школи:

	шкіл:	дітей:
українські	16	4.538
чеські	14	3.296
мадярські	4	1.065

III. Середні школи:

	шкіл:	дітей:
українські	4	1.550
чеські	3	644
мадярські	1	490
жидівські	1	275

IV. Учительські семинарії:

	шкіл:	дітей:
українські	3	534
чеські	1	167

V. Доповняльні [illegible] самост. фахові школи:

	шкіл:	дітей:
українські	24	911
чеські	18	314
німецькі	1	46
мадярські	17	594

Якщо йде про відношення українських шкіл та учнів цих шкіл до неукраїнських шкіл, то воно у % таке:

	Українських шкіл:	Учнів у тих школах:
вселюдні школи	60,5%	65,6
міські (виділові)	47,0%	50,9
середні	44,4%	54,0
учительські семинарії	75,0%	76,1
фахові школи	40,0%	48,9

Видно, що найбільший відсоток учнів є в учительських семинаріях та у вселюдних (сільських) школах, потім ідуть середні школи вкінці фахові. Одначе між цими фаховими школами не вчислено доповняльних хліборобських шкіл, до яких ходить переважно сільська українська молодь, а між ними нема врахованих тих українців, що ходять до неукраїнських, головно чеських та мадярських шкіл. Тому у відношенні до учнів українців є число шкіл з українською мовою навчання за мале.

Окремо мусимо зазначити, що хліборобське шкільництво в Карпатській Україні розвинулося також за останні роки і виглядає так (1933/34):

хліборобських шкіл	4, учнів	71
доповняльних хліборобських шкіл	203, учнів	4.081

Велике значіння мають саме ці доповняльні хліборобські школи, що впливають чимало на поступ у хліборобстві краю.

Як видно з цього короткого огляду, освітня справа в Карпатській Україні, що була зовсім занедбана за мадярських часів, є на добрій дорозі розвитку і коли буде відповідно покермована для повного заспокоєння освітніх потреб українського населення, може вже в недалекому часі піднести сильно освітній і культурний стан країни.

Поруч із школами діють освітньо-культурні товариства, з яких про українські писали досить широко у всій нашій пресі, тому цю справу поминаємо.

Якщо йде про пресу в Карпатській Україні, то в українській мові появлялися (1936): тижневики 6, двотижневики 1, місячники 10, інші 6, разом 23. (Від кількох місяців виходить теж український щоденник „Нова Свобода“).

Щодо роду, то з цих часописів було політичних 8, наукових 1, господарських і кооперативних 3, професійних 1, літературних та освітніх 3, релігійних 2, для молоді 4, спортових 1. Поширення і збільшення преси — це справа, що приходить із розбудовою не тільки господарського та культурно-освітнього, але передовсім власного державного життя, тому преса стоїть там напередодні поважного розвою.

7. ВИСНОВКИ.

Ми не мали змоги на обмеженому місці подати більше даних про стан та життя Карпатської України. Багато ділянок поминули ми теж через брак точних даних. Ми не описували також зокрема ролі українського населення у житті тої країни, бо це не було нашим завданням. Ми хотіли ствердити на основі цих небагатьох даних, щодо яких можемо мати застереження, що вони радше можуть бути для нас некорисні, що Карпатська Україна є краєм, який має всі вигляди вести самостійно своє життя і свою господарку. Карпатська Україна, що при тільки незначних можливостях пішла величезними кроками вперед за останні роки, зможе при повних можливостях скоро надробити те, чого не могла з вини інших, та стануть у ряді тих країв, що маючи свобідну руку, поставили високо свій господарський та культурний рівень.

Карпатська Україна має великі можливості розвитку. Відповідно покермоване сільське господарство може стати основою істнування широких народніх мас. Широко розвинений промисел, для якого готові великі поклади вугілля та всяких руд, зможе дати працю робітникам та

піднести добробут країни. Відповідно зорганізована торговля може не тільки наладнати якслід закуп і збут у краю, але також наладнати експорт, що стане основою додатнього торговельного біляпсу Карпатської України. Широко розгорнута кооперація виключить від торговлі, промислу та грошообігу зайві чинники, головно жидівські, і дасть у руки народу керму господарських справ. Добре поставлена освітня справа зможе скоро переродити населення у свідомих своїх завдань громадян держави. Словом: числа доказують живучість і великі можливости розвитку Карпатської України. Та поза числами стоїть ще найбільша сила —воля українського народу до самостійного життя в Карпатській Україні.

Джерела: 1) F. a V. Drahný: Podkarpatska Rus, její přírodní a zemědělské pomery, Praha 1921; 2) Statisticka Rocenka R. C. S., різні річники, S. U. St., Praha; 3) Technicka prace v Zemi Podkarpatoruské 1919—1933, Uzhorod 1933; 4) Dr. E. Reich: Základy organisace zemědělstvi C. S. R., Praha 1934; 5) IV. Український Статистичний Річник 1936—37, Львів—Варшава 1938;

Д-р Евген Храпливий.

—o—

Конференція мін. Бека зі словацьким послом.

У пятницю вполудне приняв мін. Бек словацького посла Карла Сідора та відбув з ним довшу конференцію. Пос. Сідор заявив журналістам, що його візита має виключно інформаційний характер.

У пятницю пополудні пос. К. Сідор відїхав літаком до Братислави.

ПОЛЬЩА ДОРАДЖУЄ СЛОВАЧЧИНІ ПРОГОЛОСИТИ ПОВНУ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ?

Польська преса довідується, що підчас варшавських розмов з пос. Сідором поружено правно-державне становище Словаччини та її відношення до Мадярщини і до Польщі.

Польський уряд уважає, що Словаччина повинна змагати до повної незалежности. Якби словаки на те рішилися, вони моглиб рахувати на повну підтримку Польщі та облегчили би собі наладнання взаємин зі сусідами, у першу чергу з Мадярщиною.

—o—

ВІЧЕ ПАРИСЬКОЇ УКРАЇНСЬКОЇ КОЛЬОНІЇ У СПРАВІ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ.

В неділю 23. ц. м. в 15. годині відбудеться в Парижі віче української еміграції з метою: маніфестувати єдність з українцями, які змагаються за державність Карпатської України.

—o—

Нові французькі статті про українські події

„МАТЕН", „ЛЬ' ЕВР" І „ПТІ ПАРІЗІЄН" ПРО ДОЛЮ ЗАКАРПАТТЯ.

(Від нашого кореспондента).

Париж, 17. жовтня 1938.

Кожний український журналіст, що живе тепер у Франції, може засипувати свою редакцію вирізками із французьких газет про українські справи. Вчорашній великий щоденник „Ле Матен" із щоденним міліоновим накладом примірників виступив в обороні нашого Закарпаття. (Про це були вже широкі вістки у польській пресі — прим. Ред.). „Ніхто не має права відмовити українцям, що живуть на Підкарпатській Руси, заявити волю про своє національне самоозначення." „Принціп самоозначення народів очолює тепер усі події в Европі" — підкреслює „Матен" і впевняє, що „право самоозначення народів вирисує нову карту Европи."

Нинішній щоденник „Ль' евр", близький до французького премієра Далядіє, містить статтю п. з. **„Доля Підкарпатської Руси"**: „Населення цієї країни має право на самоозначення". Подаємо цю статтю в цілости: „В імя права самоозначення народів судетські німці прилучилися до Третьої Німеччини. В імя цього-ж самого права тешинські поляки зединилися з Польщею. Чи-ж можна заперечити це саме право мешканцям Підкарпатської Руси? Ці мешканці в подавляючій більшости русини, або, як краще вжити цю другу назву, українці. На основі статистики із 1930. р. є 447.000 українців на всіх 725 тисяч мешканців, тобто вони творять більше, ніж 60 відсотків населення. По них ідуть мадяри 110.000, жиди 91.000, словаки 24 000 і німці 13.000. Отже українці в тому малому краю на півдні Карпат є єдиним кваліфікованим народом, щоб домагатися права самоозначення по розборі чехословацької республики."

„Чого-ж вони бажають? У 1919-ім році вони зовсім виразно заявили свою волю стати частиною Чехословаччини. Ніхто їх до того не змушував. У противенстві до судетських німців їхня злука з Ч. С. Р. була добровільна і відрухова. Вони тільки домагались, (як зрештою і словаки) широкої автономії в новій державі. Є теж правда, що Прага не сповнила своїх обіцянок і багато разів українці з Підкарпатської Руси скаржилися, а головно перед Лігою Націй. Нині їхні бажання сповнені. По відлученні судетських німців та тешинських поляків, вони отримали, як і словаки, справжню автономію, якої вони домагалися. Від 8. жовтня істнує автономний карпатський уряд під проводом п. Бродія, признаний Прагою. Чи цей уряд виявив волю відірватися від Ч. С. Р. — від тієї нової держави, зменшеної до етнічних чеських і словацьких кордонів? Ні. Офіціяльний відпоручник Закарпаття, міністр внутрішніх справ п. Бачинський сказав у Комарні мадярам, що тепер більше, ніж колинебудь і Прикарпатська Русь хоче бути як держава у федерації з чехословацькою державою."

Дальше ця стаття цілком правильно описує відношення українців до мадярських ревізіоністичних вимог та наводить всі ті аргументи, які були в українській пресі. Однак автор статті обєктивно наводить також польські аргументи за спільною польсько-мадярською границею, при чому вказує на аргумент найважніший — створити барієру проти германського

АНТІН РУДНИЦЬКИЙ. 2

Американські музичні імпресії.

ОРХЕСТРИ ТА ДИРИГЕНТИ.

Усі американські орхестри — вони нараховують по 90—120 музикантів — мають скрізь чудові салі, якнайкраще пристосовані до потреб слухача і для праці орхестри. Отже є окремі кімнати для орхестрантів — очевидно з лазничками, з постійною теплою водою, кімнати для інструментів, для строєння, на бібліотеку, тощо. Кімнати для дириґентів влаштовані розкішно — відповідно до сум, які дириґенти в Америці заробляють. Платні десятка найвизначніших дириґентів в Америці вагаються поміж двацяти і тридцяти тисячами долярів за 6—7 місячний сезон. Коли до того додати їх „бічні" заробітки в радіо, три радіові передачі їх власних концертів, великі гонорарі за грамофонові знимки, тоді стане зрозуміле, що їх становище в громадянстві рівне з найповажнішими і найсолідніщими бизнесменами! Орхестранти в симфонічних орхестрах заробляють пересічно по 350—500 долярів місячно — зрештою це зовсім залежить від їх кваліфікації, бо платні є індивідуальні. Очевидно, що в порівнанні до заробітків музикантів у відомих орхестрах „свінгових" це ніщо — а наведені вище, фантастичні для европейських відносин заробіткові цифри дириґентів є дрібними супроти доходів Бені Гудмана, Поль Уайтмана чи іншого „короля свінгу"...

Орхестра, яку я вперше почув в Америці і яка вперше зробила на мене це велике враження, це була орхестра найбільшого американського радіо-підприємства „Нешенел Бродкастінг Компані". Вона повстала щойно цього сезону, після підписання контракту із Тосканінім, на 10 концертів підчас головного сезону. Його умовою було: створити орхестру, яка йому відповідалаб. Скласти її мав, згідно з його бажанням, знаменитий дуже відомий в Америці дириґент Родзінський (доречі львовянин). Сам Родзінський диргував концертами цієї орхестри — вони відбувалися що суботи — аж до приїзду Тосканінія у січні і немов підготовляв її для славного маестра.

Артуро Тосканіні користується від яких двацяти літ славою найбільшого дириґента світа. Цією його славою не може ніхто захитати — ні Фуртвенґлер, наслідник Нікіша на континенті, ні ніодин із славних дириґентів Нового Світа. Тосканіні став синонімом найвизначнішого оперового дириґента за часів, коли під його проводом „Ля Скаля" в Мілано стала першим оперовим театром світа; він став таким синонімом найкращого концертового дириґента, коли підчас його десятилітньої праці з нюйорською фільгармонією концерти, які вони влаштовували у головних центрах Америки та Европи попросту порушили ввесь музичний світ. Невблаганна послідовність, з якою, як відомо, Тосканіні все життя дотримується вимог та інтенцій великих творів і творців, його геніяльний відтворчий і дириґентський талант врешті, що годі промовчати, американська реклама, яка використовувала все, можливе й неможливе для поширення його слави — все те сотворило на довгі роки своєрідний авреол довкола особи Тосканінія і самого його імені, яким ледви чи може похвалитися сьогодні хтонебудь другий у музичному світі.

Ніде правди діти, що в Америці до цього у великій мірі причинилися... високі гонорарі, які Тосканіні одержував і одержує за свої виступи. У Сполучених Державах ще й сьогодні висота заробітку є мірилом здатности людини; отже не дивниця, що й нерозмірно вищі доходові цифри Тосконінія в порівнанні до інших знаменитих дириґентів, беззастережно поставили його на сам шпиль та ще й до того здобули йому в Америці просто нечувану популярність. Пізнавши дещо тамошні відносини і людей, смію зарискувати твердження, що напевне більше людей в Америці знає імя Тосканінія і знає, хто він такий, як імя і „професію" Бетговена!

Про популярність Тосканінія в Америці може свідчити хочби такий малий приклад: скрізь де тоді мені доводилося бути як у нюйоркськім радіо „Нешенель Бродкастінг" диригував Тосканіні, все в суботу ввечір ніхто із домашніх, серед яких я власне знаходився, не виходив з хати, тимпаче ніхто на цей вечір не робив ніяких „плянів", зустрічей тощо — бо треба було слухати в радіо концерту Тосканінія. Не булоб у цьому нічого дивного, якби діло йшло про меґальоманів чи людей, які цікавляться симфонічною чи взагалі поважною музикою. Але тут ні. Власне цей звичайний загал американської публики, який з ранку до ночі „живе" тільки легким „свінгом" і другої музика ніколи не слухає, у суботу ввечір із правдивим пієтизмом сидів при радіоапаратах слухаючи не Бетговена чи Баха, але Тосканінія. Адже-ж загально відомо було, що Тосканіні за цих 10 концертів у двох місяцях в „Нешенель Бродкастінг" одержує 40 тисяч долярів!..

Концерти орхестри „Нешенель Бродкастінг", які слухають в радіо десятки міліонів слухачів, в самому Ню Йорку для безпосередньо присутної на них авдиторії, доступні тільки для дуже обмеженого числа вибранців: тільки для запрошених дирекцією радія. Як чую, радіо дістає щотижнево 50 тисяч листів, серед них від загально відомих осіб з фінансового, політичного чи артистичного світа, з проханням — прислати їм запрошення на концерт. А місць у салі тільки 1.500!

(Далі буде)

походу на схід. Але французький часопис не вірить у практичну вартість тієї барієри.

„Ті люди у Франції, що радо бачилиб спільний мадяро-польський кордон, що буцімто став би барієрою перед германською експанзією на Схід, роблять собі дивні ілюзії. Ця барієра булаб дуже крихка і Німеччина, колиб їй треба було, зумілаб її висадити у повітря чи оминути."

Наприкінці тієї обширної і дуже річевої статті автор доходить до висновку, що виришення закарпатської проблеми не може йти по лінії тих помилок версайського трактату, проти яких так різко висловлюються нині в Берліні та Римі, у Будапешті та у Варшаві.

Нинішній півурядовий французький щоденник „Пті Парізіен", підкреслюючи здогадні ріжниці поглядів між Римом (що обстоює мадярську тезу) та Берліном (що, як досі, противиться вимогам прилучити до Мадярщини ціле Закарпаття) висловлює погляд, що евент. плебісцит на Закарпатті закінчився би дуже сумно для Мадярщини.

Ю. С.

—о—

З приводу свята ощадности.

ТОВАРИСТВО „ОЩАДНІСТЬ" ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА.

Від кільканацяти літ відбуваємо щорічно свято ощадности, щоб пригадати нашому народові гасло ощадности. Це гасло принялося поміж усіми культурними народами світа і стало основою здорового та правильного господарювання. Воно виявило свою творчу силу, бо вивело неодин нарід з безодні лихоліття на шлях гаразду й добробуту. Народи, що приняли його, станули на власних господарських основах, унезалежнились від чужих господарських впливів. Бо гасло ощадности, що пливе з глибин здорового життя, це гін живої людини до вільного життя в добробуті.

Український нарід від віків терпить недостатки та недолю, потопає в обіймах визиску. Лихва та визиск убивали віками в нашому народі почуття ощадности. Аж прийшов рятунок! Це наша кооперація, спільне обєднання слабих та покривджених, кинула гасло самооборони. Ця потрібна до боротьби сила приходить з ощадністю. І поплинуло в народні маси гасло ощадности, вливо свої цілющі соки в надшарпаний чужими затіями господарський орґанізм народу. Почали рости господарські надбання української кооперації.

Та не все ще зроблено, щоб виконати завдання, намічені творцями ідеї ощадности. Хоча вже багато приняло цю ідею, одначе не всі ще повірили в спасенну силу гасла ощадности і пристосували його творчі прикмети в свому житті. Немало у нас ще тих блудних, що розтрачують в трудом добутий гріш і копають для себе пропасть, а для народу зубожіння. Вони мусять стати поклонниками ідеї ощадности. Засада ощадности мусить стати для нас всіх напрямною у нашому спільному господарстві. Всі ми сини одного народу і мусимо визнавати правду, що тільки ощадністю і працею здобудемо народові кращу долю.

Від кільканацяти літ Товариство „Ощадність" для господарности і добробуту у Львові разом з центральним Кооперативним Банком у Львові веде пропаганду за здійсненням гасла ощадности та господарности. Щороку в місяцях жовтні, листопаді та грудні лунає по всіх закутках Галицької Землі гасло: „Щадімо хочби найменшими сотиками, збогачуймо національну скарбницю! І пливуть ці сотики до кредитової кооперації як порятунок для вкладників та їх дітей у скрутній годині.

Одначе цього гроша ще за мало.

Життя з його постійними потребами наказує українській кооперації стати справжнім керманичем господарства на нашій землі, розділнею всіх народніх надбань поміж нашим народом. Наша кооперація мусить опанувати все наше господарське життя. До цього потрібні великі капітали. Хто їх дасть? Лише український нарід зложить їх спільними силами! Складаючи в імя ідеї ощадности сотик до сотика, зложимо всі в одній скарбниці великі міліони. Тому за почином Кооперативного Банку при співпраці Товариства „Ощадність" творимо **Фонд господарської розбудови.**

І саме в місяці ощадности кидаємо знову в нарід це гасло. Зростаючий з дня на день Фонд господарської розбудови — це доказ, що й серед українського народу приймається масово ідея ощадности. Це новітня школа господарського виховання молодого покоління. Фонд господарської розбудови — це українська торговля, промисл, фабрики, в котрих кипить наше господарське життя. Це тривкі варстати праці для беззахисних і безробітних синів українського народу, що здані на ласку й неласку злиднів. Це краще завтра одиниці і цілого народу.

Оцим проголошуємо, що Надзірна Рада Товариства „Ощадність" у Львові визначила день святкування цьогорічного свята ощадности на **неділю, 30. жовтня ц. р., для міста Львова та місяці листопад і грудень ц. р. для свят ощадности в краю.**

Подбаймо всі як один, щоб здійснити те велике діло якнайкраще!

ЗА НАДЗІРНУ РАДУ Т-ВА „ОЩАДНІСТЬ":
Денис Коренець, о. Дамян Лопатинський.

ЗА УПРАВУ:
Остап Луцький, д-р Кость Левицький, Ст. Кузик.

Орґан сатири,

чи наклепництва та провокації?

Гумор є ознакою здоровля. Чим інтелігентніша людина, тим глибше і тонше її почуття гумору. Славне у всьому світі французьке „еспрі" стало просто характеристикою людей з високою культурою. Одною з ділянок гумору є сатира, одна з найскладніших і найбільш фінезійних форм літератури. Народи з високою політичною та духовою культурою, яких державницький патріотизм стоїть поза всякими сумнівами, проявляли своє почуття гумору навіть у часах великих суспільних потрясень — у формі масових політичних дотепів, які ввійшли в літературу, у численних сатиричних журналах, ба навіть летючках: так було підчас великої французької революції, за часів трагічного суперництва між Єлисаветою і Марією Стюарт в Англії, або революції Кромвеля. Метою сатири є осмішувати ріжні риси людської вдачі, сміятися з ріжних типів і суспільних явищ. Сатира підхоплює те, що в людях і суспільних рухах смішне, або може дати привід до дотепу. З хвилиною, коли сатира починає бити безпосередньо в особи та переступати межі культурного дотепу — вона вироджується у памфлет чи пашквіль.

Коли сатира є здоровою і позитивною формою вияву обсерваційного хисту людини, а сатиричний журнал, який підхоплює ріжні смішні сторінки загальних подій, може причинитись до поправи відносин та навіть піднести рівень прилюдної думки, то памфлети й пашквілі затроюють атмосферу так сильно, що законодавство всіх держав світа навіть дозволяє потягати за памфлети й пашквілі до судової відповідальности. Однак найбільшим сфальшуванням справжнього призначення сатири та найгіршим злом є кувати слобні дотепи на тлі видуманих фактів і явищ. Така поведінка наносить не тільки кривду окремим одиницям, які остаточно завжди мають більшу чи меншу змогу пошукати собі справедливости: далеко гірші наслідки такої псевдо-сатири у громадянському житті, бо в громадянську атмосферу вкрадається під плащиком гумору **доносництво та наклепництво.**

Від літ затроює українську громадянську атмосферу сатиричний журнал „Комар". Істнують дві характеристичні риси того журналу: дуже талановитий карикатурист-рисівник з погляду рисівницької техніки і повна громадянська безвідповідальність, того рисівника, як автора ілюстрацій, та анонімових авторів дотепів у тому журналі. Здебільша ці карикатури й дотепи — це **грубі та некультурні пашквілі,** які викликували вже неоднократно поважні конфлікти внутрі Товариства Письменників і Журналістів, як станово-професійної орґанізації діячів пера, і довкола цілих українських суспільних орґанізацій. Було вже з приводу цілком невідповідальних, некультурних і шкідливих вискоків того журналу кілька товариських (громадянських) судів, були устні і писані, ба навіть друковані у пресі догани, були устні і друковані перепрошування, були навіть випадки, коли несправедливо ображений громадянин реаґував чинно, а зло, що його моглиб такі методи того журналу викликати, тільки тому не прийняло більших суспільних розмірів, що українське громадянство та ввесь громадсько відповідальний український світ просто вже привик, що це журнал, якого спеціяльністю є брехати і шарпати людську честь.

Ганебною звичкою, яка стала просто системою того журналу, є нарушувати національну честь земляків та оклеветувати окремих діячів і цілі групи чи організації, **придумуючи неістнуючі факти, які моглиб їх дискредитувати національно.** Тільки анархією українського життя та відсутністю авторитетного громадянського осередка диспозиції можна пояснити, що досі не найшовся ще у нас ніякий доцільний засіб проти такого шкідника, якому не потралаб ніяка інша культурна нація: адже навіть у Львові бачили ми, як польська опінія ставила поза громадянські скобки деякі часописи бруково-калюмніяторського типу і вкінці примушувала їх замовкнути.

Останнім подвигом „Комаря" є така ревеляція: на першій сторінці пишається рисунок з таким поясненням: „Ред. Кедрин написав у „Ділі", що справа Карпатської України поділила українську суспільність на два табори". **Запитуємо: де, коли таке було надруковане?!** Як можна пускати у світ речі, які є вже не тільки наклепами на особу, але брехнею, що **може принести найбільшу національно-політичну шкоду, бо фальшиво інформує своїх і чужих?** Чи можна кожному чужинцеві зокрема, який дістане таке число „Комаря" в руки, пояснювати, щоб кинув до коша той журнальчик, бо це орґан безвідповідальщини, брехні, пашквілів і провокації?! Адже згадуючи про „два табори" „Діло" (ч. 229) підкреслювало з притиском, що „ввесь наш нарід... зєдинений спільною думкою і спільним почуванням" та ходило тільки про реаґування одних „більше почуванням, інших знову розумовою рефлексією". Яка ординарна демаґогія — так викривлювати слова і їх сенс! До того згадана карикатура й пояснювальна дописка (це теж своєрідний тип сатири, що треба її пояснювати читачам примітками!) має яскраво провокаційні **тенденції: чи „Комар" не хотів цією заміткою і карикатурою потягнути за язик редактора „Діла" і його політичних приятелів, щоб вони прилюдно вияснювали всі подробиці української акції у справі Закарпаття?!** Коли так, [illegible] **що досі „Комар" займався клеветництвом і доносництвом перед рідним громадянством, то не можна виключати, що свою „дотепну" діяльність переносить і на терен доносництва перед поляками.** Адже це специфічна метода „Комаря": так оклеветувати українських діячів перед рідним громадянством, щоб вони не могли скаржити клеветника перед польський суд, бо там ті образи не підлягають під карний кодекс. Можливо, що тепер цю методу [illegible] — на обидві сторони... Такими „дотепами" того орґану „Комаря", за які не можна було скаржити перед польський суд, було насаджувати відомим і заслуженим українським діячам на голову конфедератку, інших знову малювати, як беруть польські гроші, „дотепом" було малювати на тачках Митрополита й оплювати свято УМХ, „дотепом" було рисувати [illegible] повідальних діячів з головою осла [illegible] „дотепом" є відмовляти ідейности [illegible] які завжди гидували наклепами та [illegible]

ідейности не доказували сіянням у громадянстві моральної гнилі. „Дотепом" має бути нині ординарне жирування на справі Карпатської України та її краєвих відгуках.

Завданням правдивої, позитивної і корисної сатири є виступати проти людської глупоти та несправедливости. Одночасно той, що бере в руки батіг сатири, мусить мати сам високий громадянський стаж, мусить мати право витикати іншим їх промахи, мусить мати сам опінію людини, яка у свому житті і праці не кермується ніякими користолюбними мотивами та інтелектуально стоїть високо понад своїми земляками: Ввесь світ знав, що передвоєнний „Сімпліціссімус" був редагований гуртом інтелектуалістів та боровся за — добру чи злу — але певну ідею. Тимчасом „Комар" став органом боротьби не проти глупоти чи смішних навичок земляків, лише проти торговельної конкуренції видавця. „Комар" став органом не боротьби за ідеї, тільки органом, що у грубий спосіб висловлює симпатії чи антипатії одиниці. Які дані має ця одиниця грати ролю політичного Катона?! Який громадянський гурт вона репрезентує, який інтелект?! Сатира — це літературна порцеляна. „Комар" — це сват, який з чобітьми лізе у порцеляну.

Знаючи все те, ми не реагували на непристойну кампанію, що її від літ веде „Комар" проти „Діла" і буквально кількох громадян, яких він чіпається, як пиний плота, з упертістю маньяка. Але перебірається мірка, коли навіть у такому страшному часі, як нині, той пресовий орган не всилі зберегти мінімум такту, щоб не вносити у рідне громадянство сва ні та розтічі. Тому, що всі дотеперішні мирні й товариські просьби і заходи покласти край розхрістаности „Комаря" не довели до цілі, звертаємось із покликом до всіх громадян доброї волі: може вони найдуть на це якийсь громадянський спосіб. Ніодного громадянина, що його досі „Комар" для своїх маленьких цілей старався дискредитувати — не осмішив, не понизив і не понизить. Але понижує і компромітує добре імя української преси та своєю діяльністю ставить під знак запиту українську прилюдну мораль.

—o—

Вісь Берлин — Чорне Море.

У „Берлінер-Цайтунг ам Міттаг" появилася стаття німецького міністра народньої господарки Функа, яка викликала незвичайне враження в европейській пресі. Міністр Функ здає в цій статті звіт зі своєї поїздки на Балкан та до Туреччини.

Він пише м. і.: Югославія, Болгарія і Туреччина, наші союзники, творять тепер свого роду „балканську вісь", що своїм одним кінцем сягає Чорне Море. Ця обставина дає нам можливість накреслити широкий плян економічного будівництва для трьох названих держав, зокрема будівництва доріг, телефонічних каблів тощо. Всі ті три держави мають джерела природних багацтв, передовсім залізної руди, які ще не використані. Тут треба буде ще багато попрацювати, щоб добути продукти, яких треба Німеччині.

Німеччина готова дати цим країнам кредити — в грошах і товарах. Вона будує своє відношення до Югославії, Болгарії та Туреччини на контрактах і договорах, розрахованих на багато років. Велике значіння Дунаю для південно-східної Европи велить Німеччині **подбати про економічну базу між Північним та Чорним Морем, таку базу, складові частини якої взаємно доповнювалиб себе.** В цьому змислі південно-східна Европа й Мала Азія мають все, чого треба Німеччині. Ніодна з держав не спроможна стільки багато закуповувати в південно-східній Европі, що Німеччина. Вже тепер третій райх вивозить з тої частини Европи вдвоє більше, ніж Франція, Анґлія й Америка разом.

Німеччина рішила дати Туреччині кредит на 150 міліонів марок. За ці гроші збудують **воєнний порт у Туреччині та розбудують турецький промисл.** Туреччина замовить небавком у Німеччині залізно-дорожний матеріял, матеріял для будови мостів тощо".

Совітська преса з приводу цієї статті Функа бе на тривогу, добачуючи в ній свідоцтво на те, що Німеччина, прикриваючись економікою, стратегічно підходить до Чорного Моря та вже реально загрожує Совітському Союзові від півдня.

Польща повідомила Югославію

про плян польсько-мадярського кордону.

У пятницю приняв югославянський премієр Стоядінович польського посла у Білгороді Дембіцького на авдієнції у міністерстві закордонних справ.

Пос. Дембіцький представив прем. Стоядіновичові плян мін. Бека, який передбачує утворення польсько-мадярського кордону.

У минулий четвер пос. Дембіцький їздив до Букарешту на нараду з шефом міністерського кабінету Лубенським.

Німецький „залізничий коридор" через чеську територію.

Бреславська залізнича дирекція повідомляє: Небавом урухомлять залізничу комунікацію між Бреславом та Віднем через Гляц, Мітевальде і Брно. Ця лінія переходить через чеську територію, тому її звуть „залізничим коридором".

Духові й етичні первні у кооперативній праці.

(Промова голови Р. С. У. К. і Т. У. К. інж. Юліяна Павликовського на кооперативній академії дня 16. X. 1938).

Кажуть, що найкращою музикою для інжиніра-механіка є ритм машин у праці. Кооператори — ці суспільні інжиніри, як їх називає буйний фалянстерист Шарль Фурє, знають куди кращу музику! Вони захоплюються ритмом праці живих, духом обєднаних, людей...

Хтож оці люди?

Це ті, які в імя любови брата, з думкою не тільки про себе, але і про громаду, добровільно єднаються у живі, свідомі своєї високої мети гурти — кооперативи, розбудовують їх мережу углиб, ушир, уверх, звязують її в одноцілу систему економічно-суспільної праці на те, щоб гармонійною співпрацею людей і гармонійною співпрацею їх зріжничкованих, а проте духово тих самих організацій, давати відпір злидням, на те, щоб власними силами заспокоювати господарські і духові потреби економічно слабших у народі...

Ритм складного машинового механізму такий необхідний у розвитку матеріяльної культури народу — є все-ж ритмом, прикметним тільки механ. праці... Правда, цей ритм є плодом духа геніяльного іноді інжиніра-винахідника, плодом духа конструктора, який уміє закони фізики вложити у мертву матерію машинової конструкції, який уміє оживити її для корисної праці. Все-ж праця машин є тільки механічною працею.

Не так у кооперації!

Кооперація ця своєрідна сполука живих людей, сполука живих кооператив усіх ступнів і усіх форм кермована одною ідеєю, ідеєю живою і животворною, є живою сполукою. В її артеріях бе кров творчого альтруїзму, її кістяк і мязні вирощує туга ткань національного господарського солідаризму, у рух вправляє її невмирущий дух! Тож ритм такої сполуки є ритмом удуховленої праці!

Чи треба доказувати вищість краси такого ритму праці у порівнянні в ритмом праці тільки механічної?

Удуховлена праця кооперації вміє на свої послуги поставити механічну музику машин, ритм якої закований є у стислі, математично обчислені, змінні у часі, але незмінні у просторі форми. Зате вона сама — ця удуховлена праця, бе свобідним ритмом живих сердець, живої їх крови, живих їх почувань, кермованих розумом і розсудливістю вдумчивої і відповідальної людини...

Праця кооперації це подих вольного духа шляхотної вольної людини!

Величною є краса води, закована у кришталі ніжної сніжинки, що паде з небесних висот! Куди величнішою є оця краса у життерадісній пісні живого, що каскадами спадає, водопаду! Куди величнішою є вона у стихійній силі бурунів розбурханого моря...

Думку інжиніра-механіка, скристалізовану у ритмі-музиці машин даримо признанням.

Чиж не повинні ми з признанням витати ритм-музику творчого духа кооператорів?

Він-же — цей дух — кристалізується у живих громадських формах господарського життя, будованих у своїх основах з живого духа живої людської громади. Скристалізувавшися, впрягає він на свої послуги мертву матерію, навіть ту, яку оживив творчий дух інжиніра-механіка. Але й тоді мертва матерія стає тільки допоміжним засобом у праці духа...

Сила людського духа, це сила рівна стихії! Сила стихії це сила з природи грізна і химерна!

Кооперація ставляє на силу духа! А проте вона не жахається руїнницьких сил його стихії! Бож неопанований, хоробливий, звихнений людський дух, що проявляє себе розгнузданням, руїнництвом, самоволею, не має ні доступу ні місця в кооперації!

Кооперація це добровільний орден лицарів духа! Лицарів, яких каноном є і по всяк час буде шляхотна амбіція послужити свому ближньому, як свому братові, а далі послужити громаді, послужити народові у їх змаганні до добра і краси...

Ось духові первні удуховленої праці кооперації! Ось тугі ґранітні береги етичного річища в яких однодушно плисти мусить стихійна сила творчого духа кооператорів.

Кожна інша духова постава кооператора, незгідна з основним каноном ордену, звихає його і відбирає йому характер будівничого нового життя. Воно зводить його на безпуття і тимсамим робить його зайвим і шкідливим у симфонічній оркестрі ідейної праці кооперації... Ідейний кооператор ніколи не ступає на шлях самоволі, ніколи не буде собіпаном!

Життя кооперації спирається на глибоких етичних засадах: на підставах свобідного порозуміння і взаємної уважливости з думкою про добро загалу. Етичні основи коріняться у божеськім законі любови брата...

А проте противники кооперації — не тільки у нас — стараються вмовити у всіх, що кооперація — це неволя духа; це яскраве обмежування свободи, це рівняння в долину, це свідоме нівелювання індивідуальних — на їх думку — єдиних у житті народу доцільних поривів!

Невже-ж це так?

З польської преси.

„Не витягаємо руки по чуже“.

„Слово Народове“ (ч. 302 з 22. ц. м.) містить під таким наголовком передовицю свого ідеольоґа, проф. Станислава Ґломбінського. Наголовок передовиці справді ревеляційний, беручи під увагу особу автора та орган, в якому ця стаття появилася. Та коли познайомимося ближче зі змістом цієї статті, то прийдемо до переконання, що ревеляційність кінчиться на самім наголовку. Сам зміст передовиці говорить зовсім щось протилежне до наголовку. Бо свої міркування починає вожд львівських ендеків таким вступом:

„Супроти катастрофи, яка впала без нашої вини на сусідню Чехословаччину і супроти небезпеки окруження Польщі німецькою політикою теж і від полудня вся польська преса зажадала й домагається запевнення Польщі спільної границі з Мадярщиною.“

Ось такий вступ, а вже у третьому реченні п. Ґломбінський заявляє:

„Ми не витягаємо руки по чуже. Наші домагання такі природні, що навіть наші політичні противники повинні їх зрозуміти та признати і то тим більше, що шляхи до реалізації цього можуть бути ріжнородні.“

Що-ж наказує п. Ґломбінському снувати такі дивовижні та навіть взаїмно суперечні думки? І знову може ревеляційне, або навіть парадоксальне твердження: п. Ґломбінський намагається **переконати галицьких українців, що саме в їх інтересі є створення спільних польсько-мадярських кордонів. Це перший цього роду голос у польській пресі.** Свої думки арґументує проф. Ґломбінський у першу черґу господарськими інтересами Польщі.

„Той інтерес повинні теж зрозуміти наші співгромадяни, що засідають у польських законодатних установах, хочби тому, що мешканці Східної Малопольщі та їх господарські організації беруть участь у польській привозовій та вивозовій торговлі.

Всупереч цим природним висновкам скромні польські домагання спільного кордону з іншою самостійною державою в Европі стали темою пристрасної пресової боротьби в краю та з інспірації наших щирих приятелів і законодавців також за кордоном. Пригадуються слова австрійського державного діяча Фішгофа, який сказав 90 літ тому: „Українці (в оригіналі русини) завжди хочуть того, чого не хочуть поляки й навпаки.“

Приписуючи цілу, ворожу спільним польсько-мадярським кордонам, акцію українцям (а все те лише недосказами та натяками) або — по старому — німцям, автор передовиці вважає, що слід було радше призадуматися над цим, в який спосіб вдоволити природні домагання Польщі. Дісталося при цьому й „Ділові“, яке замість зайняти становище згідне з рецептою п. Ґломбінського інформує, що „на Закарпатті є небезпечні філії фабрик Шкоди“ та, що „Закарпаття буде знаменитою базою в німецьких руках для усвідомлення українського населення в Совітській Росії.“

Далі п. Ґломбінський бідкається, що Словаччина погоджується відступити Карпатській Україні три повіти і що українці (русини) домагаються просторів, що їх замешкують на Спишу поляки.

„Не витягаємо руки по чуже — кінчить свою статтю п. Ґломбінський — але не даймо свого і то заздалегідь, щоб не було запізно!“

Дивно стає, що п. Ґломбінський стає раптом таким „приятелем“ українців і дає їм щирі поуки, як вони мають поводитися для українського добра. Мимохіть приходить на думку пословиця: „Від приятелів борони нас, Боже!..“

—o—

Що писало „Діло“ 50 років тому.

ЩЕПАНОВСКИЙ ПРО РУСЬКУ СПРАВУ.

Автор „Нужди в Галичині“ Станислав Щепановський говорив у соймі про потребу основної санації домашніх відносин перед найближчими виборами до сойму і про вагу та наглу потребу виступити у руській справі.

„Щодо руського питання то воно має кардинальну вагу, що сягає далеко поза границі Галичини. Воно єдине, що підносить поляка до важности світового чинника. Вже в самій Австрії переведення „щирої згоди“ з русинами булоб фактом нечуваної розсе́глости, віндикацією автономічного принципу, наприклад для інших австрійських країв, бо цим поставлено би доказ, що самоуправа, а не централізація веде до поширення суперечних інтересів, а це помирення є програмою теперішнього уряду. Примирення з русинами далоб у наші руки краєву автономію, без котрої годі успішно вести краєву господарку і просвіту“.

ЗІ СХІДНИЦІ ПИШУТЬ НАМ,

що у дрогобицьких горах упали 15. ц. м. сніги. Люди заходять в голову, що до Юрія ще далеко, не стане паші та кинулись худобу випродувати.

Як виглядають найновіші джерела „Ґазети Польської“.

„Ґазета Польска“ (ч. 289 з 21. ц. м.) містить статтю, значену сиґнатуркою „кар“ під наголовком „Кадовбова Мадярщина“, в якій автор намагається доказувати, що прилучення Карпатської України до Мадярщини є корисне не лиш для Польщі, але в першу черґу для Німеччини. Витягаючи з арсеналу щераз арґумент, що Карпатську Україну призначили були чехи на совітську базу в Европі та що вони створили з неї поміст для совітської інвазії у Середущу Европу, автор хоче опрокинути закиди про буцімто неґативний підхід Берліна до мадярських постулятів, заявляючи, що на таке становище Німеччини нема ніяких доказів, коли навпаки чимало є доказів, що промовляють за прихильним становищем Берліна до спільних мадярсько-польських кордонів. Щоб не покликуватись на старі матеріяли, які доказували-либ такий підхід (таких матеріялів буцімто є багато), автор наводить „зовсім нову“ німецьку думку щодо Мадярщини, яку висловлює зближений до програмового штабу націонал-соціялістів місячник **„Ґеополітік“** (ч. 8, 1938 р.). У цьому місячнику помістив студію полк. Франц Юліер п. н. „Кадовбова Мадярщина“. Німецький штабовець твердить, що Мадярщина була завжди твердинею, яка зберігала Европу перед інвазією протикультурного Сходу. Своє завдання виконувала завжди необкроєна Мадярщина. Зате договір у Тріяноні відібрав Мадярщині характер заборола Европи перед інвазією Сходу. Колись Мадярщина боронила Европу перед турецьким заливом, тепер таке саме завдання повинна виконувати Мадярщина, як заборол перед совітською інвазією. Та без опору в Карпатах вона не може свого завдання виконати. Мадярщина є кадовбом без голови. Такий неприродний стан слід змінити прилученням Карпатської України до Мадярщини. Юліер приходить до висновку, що як довго Праґа буде адмініструвати північною Мадярщиною (читай: Карпатською Україною і Словаччиною — Ред.), так довго той терен буде пристановищем для совітських воєнних приготувань.

Ось такий, менш-більш головний сенс статті Юліера в інтерпретації „Ґазети Польскої“. Здавалосяб, що арґументи наскрізь переконливі, якби не те, що „Ґазета Польска“ подаючи число „Ґеополітік“, не зазначила, що це число за серпень (а вийшло воно напевно при кінці липня), значить три місяці тому. Як бачимо, то виводи німецького військовика булиб правильні, колиб не те, що стали вже — анахронічні.

Українським читачам варто при цій нагоді пригадати факт, про який і „Ґазеті П.“ напевно відомо, а саме, що німецький світ також не є одностайний у підході до справи Сходу Европи та що через те істнують аж 3 осередки закордонно-політичної думки: німецьке офіціяльне м-ство закордонних справ, бюро мін. Ріббентропа та бюро Альфреда Розенберґа. Не є теж одностайний у цих справах німецький старшинський корпус.

Ні! Ще раз ні!

Саме кооперація — ця добровільна орґанізація вольних людей підносить в людині людську гідність і то в людині поневіряній злиднями, часто втоптаній уже у придорожній пил життя! Кооперація не вбиває у людини моральних її цінностей! Навпаки: кооперація шанує особовість людини, не робить з неї манекіна без думки і без полету. Ще більше: кооперація — і тільки вона — кладе своєю орґанізацією вигідний поміст, по якім може сіра маса і замітні серед неї таланти вийти на широкий шлях громадської творчої праці! Кооперація, цеж саме рівняння уверх!

Кооперація — цей громадсько-творчий рух етичної вартости, виховує безіменну масу на живу ткань свідомих громадян. Вона сталить їх характери у систематичній боротьбі за власну їх долю, у боротьбі за долю громади, у боротьбі за долю народу! Кооперація є випробованим і надійним засобом консолідації сил народу і то тих одиничних, як і тих, що обєдналися вже у вищі ступні прикметної для кооперації орґанізації. По призванні своєму кооперація вміє оберігати добро одиниці і добро загалу.

Самаж співпраця у кооперації засновується на взаємній пошані і взаємній ввічливости людей і їх орґанізацій, отже на засадах, які признає доцільними і їх від усіх вимагає добро нації..

Ось етичні первні кооперативної праці. Ось основи, які рішати повинні і рішають про шляхи і зміст праці справжньої кооперації. Ось етичні підложжя високих задумів і сміливих мрій суспільних інжинірів-кооператорів

* * *

Високі задуми і сміливі мрії не чужі нам — українським кооператорам! Ми старaємося, щоби кооператори відзначалися широкими і глибокими поглядами на громадські справи; щоб уміли на канві таких поглядів снувати свої пляни і доцільно зуживати свої сили, своє фахове знання, свій хист на добро економічно слабших у народі і тимсамим на добро народу.

Мимж стараємося, щоб духова постава кооператорів дозволяла їм стояти все нарівні тієї етичної вищости, яку дає людині дух вирозуміння і порозуміння, яку дає великодушність, що йде у дружнім ході з готовістю все, невблаганно і непохитно поборювати зло.

Злом у громадській творчій праці вважаємо всяку ексклюзивність, всякий еґоцентризм, всякий еґоїзм, без огляду на те у кого він не проявлявся би, чи то в одиниці чи то в установі! Бож це все є нездорові негромадські, а часто і протигромадські прояви. Їх зроджує здебільша меґальоманія, це наявне заперечення творчого етичного первня наших змагань, це яскраве противенство необхідного в кооперації великого духа!

На щастя „animi magnitudo“ лягла в основу дружніх змагань української кооперації. Вона — а не інші первні — рішає про зміст нашої праці, вона складає музику-пісню і усталює ритм нашого походу до добра і краси.

Скромні у праці, тихі і вдумчиві в оцінці її вислідів є українські кооператори! Вони знають, які чесноти є тривкими основами, на котрих стояти і розвиватися буде здоровий і непохитний храм української кооперації. Це простота, що йде у парі з шляхотною скромністю, це щирість, що плине з любови, це тиха велич моральної рівноваги, що почин свій бере у почутті добре словнюваного обовязку, у почутті рівноваги духа...

Ю. Павликовський.

Літературна сторінка

Бадьора повість про гіркі жіночі досвіди.

Кілька місяців тому одна дама, що живо цікавиться літературою принесла до редакції рукопис невідомої авторки, ще й закритої псевдонімом, із проханням прочитати його. Велика це радість ствердити від перших сторінок, що маємо до діла з новим талантом. „Талант" може за велике слово, а може і шабльонове: — адже всі, що пишуть, мають буцім-то якийсь талант. Рукопис, що згодом дістав назву „Полин під ногами" залишав найприємніше враження тим, що авторка змальовувала щось сучасне, передавала щось пережите і ні на хвилину не думала про читачів, яких треба підбадьорувати та розагітовувати.

„Полин під ногами" — пережитий клаптик сучасного життя і при цьому переданий так, що ми бачимо поза ним людей, події і середовище. Тема проста, невигадана, гостро актуальна: молода дівчина скінчивши середню школу не має змоги продовжувати своїх студій і не бачить їх доцільности. Заробляти треба і вона приймає першу працю, яка попала в її руки у безвихідному становищі; це праця фізична. Гіркий досвід спонукує до думок людину, що вміє думати, — нові обставини та нові люди відкривають перед молодою енергійною дівчиною — нові перспективи. „Геройка" — коли вільно так назвати скромну дівчину, не зробила нічого геройського — зміняє своє життя не якимсь незвичайним щастям у виді льотерійної вигри або подружжям з мільйонером, а тим, що пережила: власними досвідами і то здебільша гіркими. Це історія першої тяжкої відповідальної праці, коли треба заробити гроші, першого нещасливого кохання і першої спроби стати самостійно на ноги.

У повісти Дарії Ярославської не знайдете пустого сильних слів, покликів, розмазаної лірики, якою залюбки наші автори підбадьорюють читача; — це тільки добре оповіджена реальна життева історія, оповіджена яко мога просто, природно і — цікаво. Найбільша прикмета цієї повісти її реалізм, простота засобів виразно зарисовані типи, добре змальовані ситуації без зайвих епізодів, відхилів, міркувань, поетичної пустомельщини.

Цікаво повість узята із того життя, що пересуває перед нашими очима — найрідша поява в нашій сучасній літературі. Наші повісті викручуються від усіх обовязків, які накладає на них повість: від сюжету, від композиції, від типів, від оповідного тону, від обсервації. Замість того всього маємо конструкції, концепції, рефлексії, проклямації, фантазії — духову порожнечу.

Коли хтось пригадає собі „Царівну" Кобилянської і схоче її наново тепер прочитати, скінчивши „Полин під ногами" побачить, як ми далеко зайшли в техніці повісти і... в жіночому питанні. Геройка „Полину" не цитує Ніцшого і не покликується на права жінки до рівноправности; вона миє долівки або шиє капелюхи і не говорить нічого про високі патріотичні чи суспільні обовязки. Не знаємо нічого про її студії, про читані нею книжки, про якусь „вищу" громадянську працю, а бачимо перед собою тільки звичайну чутливу жінку, що зєднує нашу симпатію своїм характером і скромністю.

Найважче написати нині повість з сірого життя — не сіру і не крикливо-програмову, а бадьору. „Полин під ногами" — одна з тих нечисленних повістей за останні роки, що залишиться в нас передовсім як предмет живої дискусії.

м. р.

Чому лектура „Злочину і кари" така прикра?

В останньому 4-му числі празького журналу „Славія" находимо цікаву статтю Н. Жінкіна п. з. „Достоєвський і читач", з нагоди 75-ліття „Злочину і кари". Автор статті хоче дати відповідь на питання: чому ця повість не залишає в читачах приємного вражіння, навпаки пригнічує їх і наводить на них вісковий жах. Оцей жах зовсім іншого роду, ніж при лектурі „Анни Кареніни" Толстого або „Гамлєта" чи „Короля Ліра". Є на це свої причини. Достоєвський змальовує переживання свого героя крок за кроком, без ніяких перерв, не даючи читачеві часу на відпочинок. Вибираючи ненормального героя серед ненормальних обставин Достоєвський не дає нам ключа до мотивів учинку Раскольнікова і не хоче навіть на них натякати так, начеб сам їх не знав. Достоєвський сам десь признаєся, що він „свідомо пропустив у повісти весь той процес, яким Раскольніков дійшов до висновку, що задуманий ним намір не злочин". Достоєвський дає мало даних читачеві, щоб міг зорієнтуватися, які думки довели Раскольнікова до Соні Мармеладової ані чому він передає себе в руки справедливости.

При лектурі цієї повісти читач не знає нічого про перші причини вчинку героя і мучиться, щоб його зрозуміти, його пояснити. Тимчасом автор замість сам розяснювати ці причини прибирує щораз-то нові подробиці, які ще згущують тяжку атмосферу.

Перед Достоєвським стояла зовсім ясно означена ціль при писанні цієї повісти: змалювати трагедію Раскольнікова, який уявив собі, що він рівний великим історичним узурпаторам — Магометові або Наполеонові і що хотів зважитись на діло недоступне для звичайних смертників, а вкінці дійшов до переконання про свою немічь. Коли він почав змальовувати поведінку Раскольнікова — звалив усю працю на читача, щоб він сам собі доповідав мотиви, доробляв із психольогії все, чого не розуміє. А зрозуміти льогіку і психольогію такого злочинця серед так змальованих обставин — незвичайно прикро. Головно молодь тішиться разом із Раскольніковом, щоб скинути із своєї душі страшенне пригнітливий настрій.

Звичайно порівнюють „Злочин і кару" з Бальзака „Батьком Горіо". А проте повість Бальзака читати куди легше і приємніше; здається жодному читачеві не прийшла після неї думка, щоб убити когось. У Растіньяка — все ясно; це жива людина з юрби, таких є безліч від малих урядовців до міністрів, Вотрена теж багато, а теорія Вотрена тільки епізод, тоді як убивство бабусі у „Злочині і карі" центральне місце повісти, без якого не має значіння ні Раскольніков ні ціла повість. Вбивство і поворотна думка Раскольнікова нависає над читачем увесь час — на 600 повних сторінок.

Книжка про мову Закарпаття.

Д-р Іван Панькевич: УКРАЇНСЬКІ ГОВОРИ ПІДКАРПАТСЬКОЇ РУСИ і сумежних областей. З приложенням 5 діялектольоґічних мап. Частина І.: Звучня і морфольоґія. Прага, 1938. Накладом комісії для дослідів Словаччини і Закарпатської Руси. Ст. 550.

Ця праця появляється саме тоді, коли питання Закарпаття стало незвичайно гостре. Це єдина досі праця, яка дуже докладно і систематично подає звукові і морфольоґічні прикмети цілої закарпатської людности від найдальших закутин етноґрафічної української території на Заході (Словаччина) і на Сході (Румунія). Всю цю територію автор пройшов пішки збираючи довгими роками матеріяли з уст неграмотних і свідомих селян та ознаки такої мови. На основі своїх довголітніх студій, простудіювавши докладно вібрані ним матеріяли, автор доходить до висновків, що мова закарпатських українців не творить якоїсь окремої діялектольоґічної ґрупи і що не можна вважати її за щось споріднене з т. зв. правобережними діялектами (дехто звав їх архаїчними), а що це ті самі карпатські говори лемківський, бойківський, гуцульський, що їх подибуємо і на північному боці Карпат у Галичині, та тільки тут і там подибуються в них деякі своєрідні прикмети, що виринули під впливом сусідських мов (словацької і румунської) чи наслідком довгого мадярського панування. Незвичайно сумлінна і вартісна праця нашого діялектольоґа ілюстрована на кінці зразками поодиноких говорів, цікавих, міркуємо, не тільки для мовознавця, але й етнографа. Пять говорових мап доданих до книжки, дуже багато рисунків укладу уст та ріжних схем відміни в поодиноких говорах додають книжці ще більше вартости.

Яка велика шкода, що такий вартісний твір не написаний сучасною літературною мовою, ще більше: що автор, сам дослідник мови, не стежить за розвитком літературної мови і пише т. зв. етимольоґією і мовою, якої вживали в нас 40 років тому. Неприємно вражає і те, що вживаний ним т. зв. харківський правопис не переведений ним якслід (нпр. „присвячуеться" „конюгації" (без апострофу і мягкого знака!).

м. р.

Молода шотляндка між гуцулами 48 років тому.

З польського журналу „Золотий Шанс" присвяченого культурі галицької землі — про який у нас було [illegible] в цій загальній статті — довідуємось від [illegible] Б. Борового, що небавом появиться польський [illegible] англійської книжки, що має за тло наші [illegible] і життя гуцулів. Ця книжка „Дівчина в Карпатах" [illegible] Мюріель Дові появилась ще у [illegible] у Лондоні і була дебютом авторки. В ній молода [illegible] описує свій вакаційний побут на [illegible]-Делятин-Микуличин, Жабє і Косів. Вона [illegible] живо гуцульським краєвидом і побутом [illegible], чого могла [illegible] у подорожі [illegible] по німецьки. Вона мешкала якийсь [illegible] в пансіоні якоїсь польської пані, що [illegible] фільварок. У Карпати вона вибралась після студій у Парижі під впливом двох німецьких [illegible] німецько-жидівського письменника К. Е. Францоза, що видав збірку оповідань „Півазія. Образки з культури Галичини, Південної Росії і Румунії" у 1876 р. Деякі його речі переклали теж на англ. мову. Крім цього вона прочитала одну гуцульську повість львовянина Сахер-Мазоха, що писав по німецьки. Як усі мешкі англьо-саксонські подорожні, панна Дові старалася все сама побачити і про все виробити собі власний погляд. Була на прогульці на Попі Івані, їздила дарабами по Черемошу і верхи на гуцульському коні, навіть... у місячну ніч. Навчилася ходити в личаках, їла всякі наші страви, смакувала пструги і сиділа по кілька годин над рікою і в воді. Приріжнюючи краєвиди в Шотляндії, Швайцарії і Тиролю віднаходила в Карпатах насправді оригінальну красу. Як видно зі статті польського критика шотляндка не знала мабуть нічого про національність гуцулів ані їх історію. Книжка про Гуцульщину мала на палітурках щит з білим орлом на червоному полі. Авторка має сьогодні 70 кілька років і живе у Льондоні.

Сторінка без політики.

Найбільший мандрівник старовини

МАРКО ПОЛЬО.

Мало хто з тих, що матиме нагоду оглядати фільму „Марко Польо" з Ґері Купером буде щось точнішого знати про самого героя. Це постать історична, якій учені - історики та письменники присвятили неодну книжку. Марко Польо — венеціянський мандрівник, уроджений у 1254 р., що дожив гарного віку померши у 1324 р. після життя повного пригод. Його батько Нікольо зі своїм братом був у 1260 р. у Константинополі, потім навязували торговельні зносини з Кримом і вибралися в подорож до Бухари і Китаю. Тодішній хан Кубла Хан уперше зустрів европейців і хотів завести в себе християнство. Коли брати Польо вернулися до Італії з листом від хана до папи, папа Клементій IV. саме вмер, а нового папи не було. Обидва брати вибралися знову на Схід зі сином Ніколя — Марком. Вони їхали до Гормуз у перському заливі, щоб звідти дістатися до Китаю морем, але чомусь воліли дорогу через Персію, Керман, Курасан, Балхґ, Бадакстан і Вакган до рівнини Паміру.

На 600 років раніше.

Марко Польо вперше записав деякі з цих місцевостей у своїх денниках і деякі з них описали точніше... щойно в 1838 році! Дорогу переїхану ним через Кашгар, Ярканд і Хотан описали британські та російські дослідники щойно в 1860 р. З Хотану переїхав він до Льоп-Нор, пустиню Ґобі до Танґута і околицю на північному заході від Китаю. У 1275 венеціянців прийняв великий хан у Шангтуні; тут Марко почав учитися мов і став державним урядовцем — торговельним аґентом при державній раді. У ріжних місіях він виїзджав до провінцій Шансі, Менші, Шехуен і до дикої країни на кордонах Тибету і провінції сучасного Індо-Китаю — Юннан. Зі своїх подорожей він привозив цінні інформації, за які Кубла Хан дійшов до великої ласки. Три роки він був ґубернатором в Янгчов, оглядав Танґут безпосередньо при Великій Стіні, і може і Карокорум — резиденцію великих ханів, раз у таємній місії до південних частин Індії. Всі три Польо збагатилися, але по смерти Кублі попали в небезпеку.

Опікун доньки володаря Китаю.

У 1286 р. своякові Кублі — перському ханові померла жінка. Її місце мала заняти донька пекінського володаря 17-літня княжна Кукачін. Тому, що дістатися до Персії було неможливо суходолом, опіку в корабельній подорожі над княжною повірили досвідченим венеціянцям. Вони виїхали у 1292 р. з одної з китайських пристаней, обїхали Суматру і південну Індію і по двох роках доїхали до Персії. Більшість залоги померла, але венеціянці і княжна доїхали здорові. Марко Польо вернувся у 1295 р. через Трапезунт і Константинополь до Венеції. У 1298 р. Ґенуя воює з Венецією; Ґенуя має могутню фльоту, Венеція всього 250 людей з командантом — Марко Польо. Марко Польо програвши битву попадає до неволі і щойно по році вертається до Венеції. Один з ґенуенців, що познайомився з Польо підчас полону, списав його пригоди. Перший біограф Марка Поля появився щойно 200 років після його смерти. Крім скупих венецьких архівів історики користувалися живою традицією.

Відкривник китайської культури.

Марко Польо був першим подорожником, що накреслив дорогу здовж цілої Азії і описав країни, які бачив, перший, що відрив Европі багатство, ширину і могутність Китаю, перший, що привіз назви і деякі мапи з Бурми, Ляосу, Сіяму, Кохінхіну, Японії, Яви, Суматри, Нікобару, Андаманських островів, Цейльону, Індії, Абісинії, Сокотри, Занзібару, Мадаґаскару і деяких частин Сибіру, як країни тунгузів. Щоденник подорожей Марко Польо виданий пізнішими істориками має численні рисунки. Його єдиний здогадний портрет у Римі має підпис „Марко Польо обходисвіт і перший мандрівник до Індії".

Дивоглядні ліки.

БЛОЩИЦІ. — ВОДА З КУПЕЛІ. — ЛІК З НЕБІЖЧИКА. — СМАК ЛЮДСЬКОГО ТІЛА.

В останньому часі один із французьких лікарів поручає блощиці як антидот проти змієвої отрути. Та це зовсім не нове. Як довідуємося зі статті П. Дево у „Ґрінгоар-і" — ще Педацій Діоскорід в ІІ-ій книзі (3. розділ) свого твору „Медична матерія" писав перед 19-ти століттями: „Сім живих блощиць проковтнених людиною, що її вкусила змія, легко її вилічить".

ЛІКАРСТВО З БЛОЩИЦЬ.

Андрій Маттіолі, італійський лікар з XVI. ст. пише у своїх „Коментарях", що наведена рада здається йому добра, бо живі блощиці, що їх проковтує хорий, своїми малими ніжками скобочуть стінки внутрішніх органів і побуджують їх до живішої праці. Як бачимо, то новітня наука воскрешує густо-часто „приписи" наших пра-прадідів. На піддержання цього можна навести ще стосований тепер деякими лікарями спосіб лічення ропних ран. А саме вони приміщують у них личинки відповідного роду мухи. Такі личинки пробувають якийсь час у рані та через відповідну сітку пожирають тканки, що розкладаються, не нарушуючи при цьому здорових тканок.

При цьому треба згадати, що досліди багатьох хірургів-дослідників дають змогу відділювати з тіла тих личинок дезінфективну й цілющу субстанцію, що приложена до рани, може виконати ту саму ролю, що живі личинки.

СМАК ЛЮДСЬКОГО ТІЛА.

Людоїди твердять, що людське тіло має такий предивний смак, що хто раз його спробує, той вже не хоче дивитися на іншу страву. Це можна пояснити в ось який спосіб: Людське тіло промінює флюїд великої сили. Середні віки лишили нам фантастичні оповідання про прокажених людоїдів і про те, що вони відмолоджувалися купілями у крові. Знаємо теж, що сьогодні стосують часто перелив крови, щоб відмолодити хорого, або щоб привернути йому сили по більшому упливі крови.

Російський лікар Гурвич та його товариші у Франції, видали низку праць про „промені життя", які випроміньовують зі себе на малі віддалі живі сотворіння. Є люди, як нпр. відомий у Франції Карло Парлянж, що зуміють уздоровлювати накладанням рук на хорого. Кожний із нас, у більшій або меншій мірі може впливати на живі клітини й мати вплив на здоровля своїх ближніх. Флюїд Наполеона, кн. Йосифа чи Дон Жуана — це зовсім не видумка.

ВОДА З КУПЕЛІ.

Одеський дослідник, проф. Шварцман, відкрив саме незвичайні прикмети „води з купелі", значить води, в якій занурювали якусь частину цілком здорового людського тіла. В тій ціли приготовлюють купіль рамени з дестильованої води. Рамя занурюють до тої води на пів години. Опісля дають тієї води пацієнтові пити по дві ложки до юшки, 5 або 6 разів денно. Можна теж таку воду підігріти, щоб половина з неї випарувала, відтак перевести її стерилізацію. В цьому випадку вживають тої води на зпорскувань, що їх доконують двічі денно у розмірах двох кубічних центиметрів кожноразово.

Така „людська вода" імовірно лікує застарілі боляки, висипку та одночасно дихавицю й діябетиків, у яких викликує спад відсотку цукру, хоч її вплив трохи повільніший, як класичної інсуліни. Треба ще додати, що успішність тієї „води" ствердили лябораторійними дослідами, переведеними під гострою контролею.

ЛІКИ З НЕБІЖЧИКІВ.

Знаємо вже, що московський лікар Юдін перевів справді страхітливу операцію. А саме він перевів перелив крови трупа. Очевидно, мова про кров здорових осіб, що впали жертвою якогось нещасливого випадку й померли перед кількома годинами, отже кров ще свіжа. Сьогодні вже вміють переховувати людську кров у великих шкляних бальонах при температурі —4° Ц. Всі більші медичні осередки мають тепер „законсервовану кров" у відповідній кількості для вжитку жертв нещасливих випадків.

ТРАНСПЛЯНАЦІЯ ОЧЕЙ.

Як відомо, спеціялісти послуговуються тепер також очима небіжчиків. Треба додати — для точности — що, на жаль, не можемо ще трансплянувати цілих очей, бо хірургія ще не дійшла до цього. Покищо стосують лише переносини частин рогівки з очей мерців на живі хорі очі. На підставі статистики живе під цю хвилину на світі приблизно 6 міліонів сліпих людей і к. 15 міліонів осіб, що хорують на очі. Серед тих нещасних є багато кандидатів до трансплянації рогівки. Кілька тисяч очей, що їх лікарі зуміли добути з мерців при ріжних нещасливих випадках — зовсім не вистачають для заспокоєння попиту.

Д-р Ф. пробував ужити очі осіб, що померли не на заразливі хороби, до трансплянації. Ці очі переховують у законсервованій крові в температурі нижчій від 0°. На 95 трансплянацій рогівки взятих із тих очей, 20 дало дуже добрі висліди. Це ще невеликий відсоток, але він видержує зовсім порівняння з вислідами, що їх лікарі осягають при трансплянації рогівки з „живих" очей.

Як бачимо, вигляди медицини, зокрема хірургії, ще дуже великі й може найближче майбутнє принесе нам ще неодну приємну несподіванку у цій ділянці. [illegible]

—o—

Чи знаєте, що...

...анатоми й фізіольоґи сваряться дуже завзято за чинність селезінки. А звичайний чоловік думає собі, що природа створила цей орган не для якихсь фізіольоґічних потреб, а хіба тільки на те, щоб впровадити заколот серед учених

...в Ірляндії секцію трупів виконували в осібній кімнаті мужчини, а в осібній жінки. Щойно в 1937-38 році дозволили там на спільну працю в просекторіях.

...з кінцем XIII. ст. чернець Меркурій ознайомив Захід з засадами китайської науки про пульс. Вони вчать, що пульс треба досліджувати чотирма пальцями. Вказівним досліджують хвороби голови, середущим скорінням нирок, четвертим пальцем хвороби грудей, а малим — хвороби долішніх кінчин.

...знахар Аст у Чехословаччині заробляє річно 1.200.000 корон. Інший знову, Бухтель, що розпізнає хворобу на підставі досліду волосся — заробляє денно 4.000 корон. З цього виходить, що довгі університетські студії не завсіди виплачуються.

...статистика споживання барабольї одним мешканцем за один рік є такі: Бельгія — [illegible] кг., Польща — 202,5 кг., Німеччина — 153,[illegible] кг., Болгарія — [illegible] Чехословаччина — 114,4 кг., [illegible] кг., Мексик — 10,3 кг. Ці числа відносяться тільки до родин, що працюють у промислі.

...в одному місточку на Кубі 35-літня жінка вродила семачки, 6 жіночого і 1 мужеського полу. Всі немовлята вродили[illegible]

... в льондонськім звіринці вперше раз від 110 літ вибухла цього року пошесть [illegible]

Держава чехів, словаків та карпатських українців на місце Чехо-Словаччини.

ПРОЄКТ НОВОЇ КОНСТИТУЦІЇ.

Установлена недавно комісія правників якої завданням було опрацювати проєкти законів, що санкціонувалиб сучасне положення у Чехословаччині, устійнила вже основні точки нової конституції.

Цей проект, опрацьований при співпраці колишньої урядової комісії, передбачує ревізії законів про громадянські права, про судівництво та вказує на конечну зміну виборчої ординації.

Крім великих змін у ділянці правного устрою, можна передбачити модифікації у ділянці публичної адміністрації та глибокі внутрішні зміни у політичному житті.

ОБНИЖКА БУДЖЕТУ.

У ділянці адміністрації переведуть у першу чергу поважну редукцію буджету. Новий буджетовий прелімінар візьме без сумніву в рахубу упадок податкової спроможности населення, так, що без уваги на ліквідацію надзвичайного буджету, звязаного з фінансуванням видатків на спеціяльні постанови влади (нпр. національна оборона) нормальний буджет обнижать на коло 40%.

НАЗВА СОЮЗНОЇ ДЕРЖАВИ.

Нова проектована чехо-словацька конституція стоїть на засаді авторитативної, корпоративної демократії. Чехословаччина буде називатися у майбутньому „державою чехів, словаків та карпатських українців" (карпато-русинів).

ПЕРЕД НОВИМ ПАРТІЙНИМ ПОДІЛОМ.

У внутрішній політиці зачинають показуватися обриси майбутніх політичних партій. Кружляють поголоски, що повстане „національний центр", в якім будуть представники умових працівників, робітників, рільників, представники промислу та торговлі. Найбільше значіння в цій організації матимуть аграрії.

Другу політичну партію утворять мабуть робітники, колишні члени соціялістичних партій; третю партію утворять партії правиці.

——o——

Не легковажте цього, — бо може поместитися на вас!

Як повідомляють часописи — зараза прищиці, що досі була поширена в позальвівських повітах, обхопила вже й підльвівські повіти, ба й декілька дільниць самого міста Львова. Компетентні чинники видали потрібні доручення щодо осторожности.

При цій нагоді, ми зі своєї сторони раз-у-раз звертаємо увагу нашого громадянства, щоб не купувати набілу невідомого походження. Найдоцільніше і найбезпечніше купувати пастеризоване молоко Маслосоюзу, яке є позбавлене всіх хоробовтворчих бактерій. Це тим більше вказане, що Маслосоюз, маючи на увазі здоровля своїх консументів, впровадив у продаж, — як була у нас вже згадка, — крім пастеризованого молока в пляшках, продаж пастеризованого молока на міру, при чому ціна останнього не підвищена, дарма, що кошти пастеризації є значні.

Треба надіятися, що наше громадянство поставиться з повним зрозумінням до цієї акції, тим більше, що ціль її — виключно забезпека здоровля консументів. Крім того, як відомо з преси, поруч прищиці — сильно починає ширитися пошесть дифтерії й головно червінки, яка у деяких повітах прибирає загрозливі розміри і спричинила вже чимало смертних випадків.

Тому не слід легковажити собі тих справ; а треба для добра свого здоровля і здоровля своїх дітей мати на увазі згадані пересторги і користати зі згаданої акції Маслосоюзу (впровадження продажі пастеризованого молока на міру), яка спрямована виключно на те, щоб хоронити здоровля консументів, що може бути поважно загрожене в час теперішніх пошестей.

——o——

Англійська преса про справу Карпатської України.

В справі Карпатської України появилося в першій половині жовтня, себто від 1. до 15., у всіх англійських часописах 232 статтей, дописів і згадок. Всі вони, майже без винятку, ставляться з великою прихильністю до питання створення української автономної держави у складі дальшої Чехо-Словаччини.

СТАТТЯ БРИТІЙСЬКОГО МІН. ОБОРОНИ.

„Таймс" з 11. ц. м. подає офіціяльну опінію у справі Карпатської України, словами сер Томаса Іскіпа, міністра оборони.

„Цю наглу активність довкола малого і майже незнаного краю можна пояснити тим великим значінням, яке Закарпаття може відіграти для його трьох сусідів, колиб у близькому майбутньому політика Німеччини найшла більш прихильне вухо у Празі, ніж нині. Для Великої Британії справа важна в першу чергу як це слушно висував минулого тижня в палаті послів сер Томас Іскіп (міністр оборони), тому бо Велика Британія, згідно з мінхенським порозумінням морально обовязана гарантувати границі Чехо-Словаччини. Велика Британія ставиться прихильно до домагань етнографічних, але зовсім інакше дивиться на домагання основані на політичних або стратегічних принципах.

НЕРАЦІОНАЛЬНІ ДОМАГАННЯ МАДЯРЩИНИ.

„Обсервер" (Льондон) з 16. ц. м. пише у статті під наголовком „Прага перед фактами" між іншим таке: „Переговори з Мадярщиною в Комарні показали аж надто ясно, що Мадярщина руководиться бажанням радше територіяльного розросту ніж розвязанням етнографічного питання мадярів у Словаччині. Головнож кермується вона бажанням дістати спільні границі з Польщею..."

СОБОРНИЦЬКІ ЗМАГАННЯ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ.

З дописів, поміщених у „Манчестер Гардіяні" з 13. ц. м. найцікавіший під заголовком „Польсько-мадярські домагання до Закарпаття". Подаємо уривки з нього: „...Більшість із 700.000 населення Підкарпатської Руси це українці (а оригінально — русини). Їхне положення під кінець світової війни було незавидне; мадяри, що над ними панували, занедбали їх, лагідно сказавши, підчас віків, а всякі ворожі армії нищили край до решти. З початком 1919 року, коли доля Закарпаття не була ще певна, повстала в Ясіні, на галицькій границі, короткотревала республика, якої завданням було злучитися самій та прилучити в решту Закарпаття до Великої України.

Але коли переважаюча більшість українців була примушена остати у складі Росії та Польщі, тоді закинено мрії про Велику Україну і закарпатські русини увійшли, на своє щастя, до другої славянської держави, Чехо-Словаччини.

„Сталося це після того, як Масарик, що перебував у Злучених Державах, обовязався надати руській землі автономію. Дуже скоро після того мадяри почали витикати, що чеська влада здержує надання автономії... В дійсности-ж не було можливим надати автономію неграмотному населенню. Зпід мадярського правління залишилась була тільки одна однісінька школа, в якій вчили руської мови. За двацять літ чеського володіння, позасновувано школи в найдальших закутках краю, а руський учительський семинар в Ужгороді, столиці Закарпаття, все переповнений учительськими кандидатами..."

МАДЯРИ З КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ НЕ ХОТЯТЬ ОБЄДНАННЯ З МАДЯРЩИНОЮ.

Допис закінчується словами: „Якіж претенсії мають поляки і мадяри до Підкарпатської Русі? Навіть по містах найдеться багато мадярських інтеліґентів, не згадуючи жидів, яким обставини, що панують в Мадярщині, не подобаються. Є мадярські селяни, які вперто будуть противитися, щоби їх прилучено до Мадярщини, де не переведено рільної реформи, як у Чехо-Словаччині. Від довгих літ мадярські селяни переходили до берегівської округи та до сумежних і прохали, щоби й вони могли стати чеськими громадянами. (УКБЮРО Льондон).

Поголоски про убивство Сталіна.

Римська преса повідомляє: З фінляндсько-совітського пограниччя прийшла вістка, що Сталін убитий. На всякий випадок він десь пропав. На Кремлі цю вістку тримають у тайні, щоб не допустити до загального повстання.

ПАТ заперечив цю поголоску.

——o——

Китай пропонує Японії переговори.

Райтер подає: У Чункіні, куди схоронилася жінка Чанкайшека, появився комунікат, який стверджує, що Китай був би готов порозумітися з Японією, якщоб ця остання загарантувала китайську територію та незалежність.

НАСЛІДКИ УПАДКУ КАНТОНУ ДЛЯ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ.

Вашингтонські політичні кола уважають, що упадок Кантону поважно загрозив американські інтереси в цій околиці, але ще більше — інтереси Англії. Тепер Гонкон стане другим Шангаєм, його торговля ослабне. Все таки Америка не виступить з дипльоматичною інтервенцією, якщо японці будуть вести політику отвертих дверей, шануючи американські інтереси.

БОЛЬШЕВИКИ ПРОТИ САМООЗНАЧЕННЯ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ.

Совітська преса подає назагал дуже мало вісток про українське Закарпаття. Але, як це видно наприклад з „Ізвєстій" з 15. і 16. ц. м., СССР ставиться наскрізь ворожо до його національних змагань, що, зрештою зрозуміло з огляду на Совітську Україну. Новий уряд Закарпаття називають „Ізв." „реакційними сепаратистами". Повідомляючи про українські демонстрації у Львові, вони пишуть, що між польськими і українськими фашистами, яких тактика така сама як і Берліна, існують поважні непорозуміння. (Офінор).

ФРАНЦУЗЬКИЙ УРЯД ЩЕ НИНІ ЗАІМЕНУЄ ОФІЦІЙНОГО ПРЕДСТАВНИКА ДО БУРГОСУ.

Як говорять у Парижі, в найближчих днях — мабуть ще на суботньому засіданні — французький уряд заіменує свого офіційного представника до Бурґосу.

——o——

Совітські укріплення на польському кордоні нездатні до вжитку.

Щоденник „Нойсте Нахріхтен" подає вістку, що в Совітах поставили перед суд та розстріляли 18-ох інжинірів, які будували укріплення на совітсько-польському кордоні. Їм закидують, що вони вживали до будови найгіршого матеріялу, тому ці укріплення вже нині, недовго по скінченні будови, стали нездатними до вжитку, так, що їх мусітимуть збурити.

АНГЛІЙСЬКА ПРЕСА ПРО ДАЛЬШУ ЧИСТКУ В АРМІЇ СССР.

„Дейлі Телеграф" з 18. ц. м. повідомляє, що в Совітах дальше переводиться безоглядну чистку у всіх ділянках армії, зокрема „осібної далеко-східної".

Потверджуються також вістки, що зник з овиду марш. Бліхер, який ще донедавна був божищем большевиків.

„Дейлі Телеграф" подає також вістку з Москви, що славний із своїх безоглядних переслідувань противників Сталіна, Єжов, комісар внутрішніх справ і голова ГПУ, має уступити, а на його місце мають назначити ще більше кровожадного чекіста, грузина Берію, знаного із кривавої розправи з опозицією в Грузії.

Чехословаччина виповіла союз СССР?

Велике враження в політичних колах Европи викликала вістка з Праги, що Чехословаччина виповіла союз СССР. Отже згідно з цією вісткою міністр закордонних справ Хвальковський приняв у пятницю 21. ц. м. вечором совітського посла у Празі Александровського і заявив йому, що Чехословаччина не зацікавлена у підтримці союзу зі Совітами. Слід згадати, що Чехословаччина заключила союз з СССР 16. жовтня 1935 р. на зразок союзу між Францією та СССР, що його заключив раніше мін. Ляваль.

Покищо нема офіційного потвердження вістки про виповідження союзу зі Совітами.

Повне порозуміння між Італією та Великою Британією.

Як подає „Дейлі Експрес": Рим і Льондон дійшли до повного порозуміння що до введення в життя англьо-італійського договору. Британський уряд проголосить постанову у цій справі негайно після відкриття сесії парляменту.

У відповідь Мусоліні ще раз формально потвердить, що Італія не має ніяких імперіялістичних плянів супроти Балеарів ні інших частин еспанської території. Тоді Англія офіційно визнає італійську владу в Абисинії.

Все це покінчиться до 16. листопада ц. р.

За краще завтра держави чехів, словаків та карпатських українців.

Прем Сирови звсував представникам преси нову політичну ситуацію. Він підкреслив, що Прага буде вірна зобовязанням супроти словаків і українців та виконає їх. Треба взятися до спільного завдання і утворити тривкі основи для кращого завтра союзної держави чехів, словаків і карпатських українців.

—o—

МАСОВІ АРЕШТИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ НА СОВІТСЬКІЙ УКРАЇНІ.

Від кількох днів відбуваються в Совітській Україні масові арештування серед української молоді. В Києві арештовано поверх 80 студентів вищих шкіл. Переведено труси та арештування також в інших містах: у Харкові, Одесі, Дніпропетровську, Виниці і т. д. Велику сензацію викликав арешт секретаря українського комсомолу Андрієнка. Арештованим закидують український „шовіністичний націоналізм" та організування українського націоналістичного підпілля.

На Україні приходить тепер щораз частіше до зударів між українським населенням та владою і кожного дня сподіються там вибуху повстання.

КОМІНТЕРН ПРОТИ НЕЗАЛЕЖНОСТИ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ.

Віденське радіо подає: **Московський Комінтерн дав рішучі інструкції комуністам Карпатської України протиставитися всіма силами творенню незалежної держави на Карпатській Україні. Комінтерн доручив карпатським комуністам ужити всіх заходів, щоб на випадок, якби Закарпаття не могло залишитися при Празі, змагати всіма силами за прилученням до Мадяршини.**

МАСОВА ЧИСТКА В ЧЕРВОНІЙ АРМІЇ.

ПАТ повідомляє:

Орган червоної армії „Красная Звезда" потверджує вістки про масову чистку у військових і політичних кадрах совітських військ на Далекому Сході.

ПРЕЗИДЕНТ ТУРЕЧЧИНИ ВЕРТАЄТЬСЯ ДО ЗДОРОВЛЯ.

Лікарський бюлетин, який появився в год 20., стверджує, що през. Кемаль Ататюрк провів учорашній день добре; його здоровля поправляється; пульс 80, віддих 20, температура 36.9°.

ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА ВИСТУПАЄ З ЛІГИ НАЦІЙ?

Частина чеської преси домагається обмежити видатки на делегацію до Ліги Націй. Політичні кола пояснюють ці голоси преси, що Прага виступить з Ліги Націй.

—o—

СМЕРТЕЛЬНИЙ УДАР ДЛЯ КИТАЮ.

Офіційні кола Японії вважають упадок Кантону „першим смертельним ударом" для уряду марш. Чан-Кай-Шека. Комунікат головної кватири японської армії подає, що Кантон здобув ген. Мото Фарушо і називає його „начальним командантом" експедиційного корпусу до полудневого Китаю.

НЕ БУЛО НІЯКИХ ПЕРЕГОВОРІВ ПРО ЗВОРОТ НІМЕЦЬКИХ КОЛЬОНІЙ.

У міродатних колах заперечують поголоску, що її поширила останніми днями преса, будьтоби німецький та французький уряд вели переговори про зворот колишніх німецьких кольоній. Вони зазначують, що у ніякій розмові з Гітлером, ані у Берхтесґадені, ні у Ґодесберґу, ні у Мінхені, ні підчас візити Понсе у Гітлера, не порушувано цієї теми.

Данціґ впроваджує для всіх громадян „обовязкову службу безпеки“.

Данціґський урядовий денник оголосив декрет сенату про публичний обовязок „службі безпеки“.

Цей декрет примушує громадян Данціґу відбувати військову службу у поліції; конституція Данціґу й умова з Польщею не позволяють на військові формації у вільному місті.

Закон передбачує, що кожного громадянина Данціґу від 18. до 25. року життя обовязує служба поліції; всіх мужчин від 25—50 року покличуть на вправи у поліції. У часі цієї служби будуть громадяни Данціґу діставати нормальну платню від своїх працедавців. Знаменне, що старшинами в цій поліції будуть німецькі військові старшини та що вона є нормально військова.

Урядовий „Данціґер Форпостен“ зазначує, що від служби в поліції будуть звільнені лише ті, що відбудуть як добровольці військову службу у німецькій армії.

„Ломлять і болять суглоби“.

———o———

„Тільки король може спасти Францію“

СИН ПРЕТЕНДЕНТА НА ФРАНЦУСЬКИЙ ПРЕСТІЛ КРИТИКУЄ ПОЛІТИКУ ТЕПЕРІШНЬОГО УРЯДУ.

Таємна стріча.

У пятницю пополудні розійшлася у Парижі вістка, що син претендента до французького престолу княза де Ґіз — Генрих, граф Парижа, скликав до малої французької місцевости в окрузі Венсен 20 репортерів найбільших французьких часописів. Граф Парижа та його батько не мають права перебувати на території Франції, та стало мешкають у Бельґії.

Репортери приїхали на місце стрічі тайком. Вони репрезентували всі головні часописи за винятком півурядового „Тану“, комуністичної „Юманіте“ та органу роялістів „Аксіон Франсез“, що, як сказав граф Парижа, не репрезентує вже поглядів членів королівського роду Франції.

Граф Парижа приїхав на стрічу літаком та просив журналістів, щоб усе, за винятком його декларації, заховали у тайні.

ВІД ВЕРСАЮ ДО МІНХЕНУ.

У своїй декларації для журналістів представив Генрик гр. Парижа якнайбільш песимістично сучасну політичну ситуацію Франції та гостро скритикував політику французького уряду. —

Порозуміння у Мінхені вважає він великою програною Франції, що ослаблює її стратеґічне положення. Від Версаю до Мінхену — це значить за 20 років — Франція видала на національну оборону 350 міліярдів франків. Ці суми, на його думку, мов би викинено в болото, бо Франція змінює свою оборонну силу, а не дбає про офензивну, яка рішає у сучасній війні.

Ґраф Парижа оспорює становище тих, які пропонують, щоб Франція відвернулася від справ середньої та східної Европи та звернула тим більшу увагу на свої кольонії.

МОНАРХІЯ ОДИНОКЕ СПАСЕННЯ ФРАНЦІЇ.

Ґраф Парижа заявив, що одиноким виходом для Франції зі сучасного становища може бути реставрація монархії. Тільки король може погодити партії, що себе поборюють. Коли Франція залишиться при теперішнім уряді, загрожує їй упадок або у найліпшім разі диктатура одної партії.

„ХАЙ БОГ РЯТУЄ ФРАНЦІЮ“.

Свою декларацію закінчив граф Парижа словами: „Благаю моїх земляків, щоб застановилися над нашим майбутнім. Катастрофу тепер лише віддалили. Я говорю тільки про інтереси Франції та думаю тільки про мою батьківщину. Моя совість та моє серце подиктували мені ці слова; хай тепер відповідальність візьме на себе уряд та нарід і хай Боґ рятує Францію!“

НОВИНКИ.

— **Космео** — Львів, Миколая 7, фахово порадить Вам Пані, як раціонально плекати вроду.

— **Українські авдиції** із закордонних радієвих стацій слухайте тільки на радіоприймачах ф-ми „Е-комп“, Львів, вул. Сикстуська ч. 29, тел. 203-30.

— **Нове для жінок.** Жінки, читайте цікавий роман Е. Кротевича „Звільнення жінки“. Чудовий стиль, глибокі думки, цікаві питання, актуальні проблеми. 384 сторінок. Ціна 4.00 зол. Замовляти в В-ві „Українська Книгоспілка“, Львів, Крашевського 23. Жадайте у книгарнях! 2227 1—3

— **Кравецька робітня** Вусовича Омеляна, інв. У. А., інструктора промисл. інституту, Львів, Лозінського 4. I., виконує всі кравецькі роботи солідно і дешево. Матеріяли на складі. -4

Осінні транспорти вин Народної Торговлі.

В найближчих днях одержить Народна Торговля вагонові посилки вин з Угорщини й Італії. Наших ВП. Відборців просимо завчасу засобитися у вино на зиму, яке доставляємо в оригінальних бочках або партіями у пляшках. Для орієнтації подаємо ціни на деякі наші вина, а саме:

угорські:	Рислінґ пл. 3/4 л. зол.	3.60
	Геґеляй	4.—
	„ старе	4.80
	Самородне	[illegible].20
	Фурмінт солодке	[illegible]20
італійські:	Лякріма Хрісті	[illegible]
	Фраскаті	[illegible].20
	Етна	3.60

Ці самі вина в оригінальних бочках числимо від зол. 3.80 до зол. 5.50 за 1 л. Пляшкове вино висилаємо в оригінальних скринях по 25, 40 і 50 пляшок. (Може бути сортоване). Менші скількости всіх родів вин можна дістати у всіх складах Народної Торговлі в краю, а також і в міських споживчих кооперативах: Народний Дім — Бережани, Повітовий Базар — Буськ, Торговельна Спілка — Калуш, Міщанська Торговля — Радехів. Для Високопреподобного Духовенства Львівської Архидієцезії висилаємо вино в порозумінні з Т-вом св. Андрея, при чому від закупленого вина членами цього Т-ва признаємо на його цілі умовлений даток.

Спеціяльний цінник усіх родів вин, богослужебних, столових і лічничих, а також медів — висилаємо на бажання. Всі вина Народної Торговлі є богослужебні.

НАРОДНА ТОРГОВЛЯ,
Краєвий Союз Споживчий,
кооператива з відп. уд.
Львів, Ринок 36.

По широкому світі.

Бельґія підписала з Францією договір про видалювання небажаних чужинців.

Румунський міністр двору офіційно повідомив, що король Карло вибирається між 15. і 18. листопада до Льондону на запросини брит. короля.

Папа виголосив мабуть у Кастель Ґандольфо гостру промову проти німецького націоналсоціялізму.

Грецьке населення острова Кипру домагається від Анґлії права самовизначення.

———o———

ПОМЕР ВЕЛИКИЙ ПРИЯТЕЛЬ УКРАЇНЦІВ.

У Провіденс, Роуд Айленд (Злучені Держави), помер дня 16. м. м. великий приятель і прихильник українців, д-р Фредерик Дей.

Д-р Дей довгі роки перебував в Карльсбаді, де мав лікарську практику. В осени 1930 року перебував д-р Дей в Галичині і опісля у ряді відчитів поділився своїми вражіннями з англійською публикою в Канаді та Злуч. Державах. В році 1932 переїхав він на постійний побут в Злучених Державах, де й помер.

(УКБЮРО Льондон).

———o———

БЕНЕШ ВИЇХАВ З ПРАГИ.

В суботу 22. ц. м. в год. 9-ій рано б. през. Бенеш виїхав літаком з дружиною з Праги до Америки.

Батьки і діти під Прапор „Просвіти“!

Відозви й комунікати.

IV. КУРС ГОСПОДИНСЬКИХ ІНСТРУКТОРОК „СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРЯ“.

В часі від кінця листопада ц. р. до травня 1939 року уладжує Краєве Господарське Товариство „Сільський Господар“ і Головна Секція Господинь при цьому Товаристві 6-місячний курс господарських інструкторок.

Завданням курсу є підготовити фахових інструкторок для господарської і кооперативної праці серед сільського жіноцтва. На курс приймають кандидаток, що мають закінчену середню освіту та викажуться порученням української установи; бажана попередня громадянська праця, або практика в господарській чи культурно-освітній ділянці.

Курсантки пройдуть навчання усіх ділянок сільського господарства та кооперації, які відносяться до праці сільського жіноцтва, усі ділянки домашнього та подвірного господарства, практику організаційної праці та практику на господарстві. Практичні заняття відбуваються перед полуднем, теоретичне навчання пополудні. При курсі буде інтернат, до якого можуть бути приняті деякі курсантки. Оплата за навчання 15 зол. місячно. Про день, коли зачнеться курс, повідомлять курсанток письменно.

Подання в справі приняття вносити до Дирекції „Сільського Господаря“, Львів, Руська ч. 20, найдальше до 10. листопада ц. р.

За Краєве Господарське Товариство „Сільський Господар“: **Мирон Луцький**, голова. За Головну Секцію Господинь: **Олена Кисілевська**, голова, **Дарія Хроновит**, секретарка.

— **Кожна віддаиниця**, що вступає у подружній стан повинна придбати собі книжку Ольги Лішинської: Українська кухня. Перший зшиток „Мясива“ (195 приписів) вже є в розпродажі і коштує 70 сот., з пересилкою 90 сот. Замовляти „Нова Хата“, Львів, ул. Костюшка 5 або в українських книгарнях. 2204 1—1

— **Леся Українка у своєму листуванні.** Про недруковані листи письменниці говоритиме д-р Марія Деркачева **в понеділок 24. ц. м.** у кл[illegible] „Нової Хати“ і „Труду“. Початок в год. 6. Адреса: Львів, Ринок ч. 39. Членам і гостям раді.

— **Українська авдиція у німецькому радіо двічі денно.** Від 15. жовтня надають німецькі радіовисильні двічі денно українську чвертьгодинну — в год. 14.30 і 19.45. Полудневу авдицію висилає Відень і Ляйпціґ, вечірню — Відень.

— **„Голос" виходить двічі в тижні.** Львівський тижневик „Голос" появляється від 19. ц. м. двічі в тижні.

— **Нова реформа українського правопису.** Інститут мовознавства Академії Сов. України опрацював проект реформи українського правопису, ліквідуючи „націоналістичні" прогріхи, що були в попередніх правописах. Державна правописна комісія зголосила до нового проекту багато поправок. Проект зреформованого правопису вийде вже в найближчому часі друком.

— **Хто виграв на льотерії.** У вчорашнім тягненні Клясової Льотерії впали м. ін. такі більші вигри: 25.000 зол. на ч. 9583; 10.000 зол. на ч. 124090; 5.000 зол. на ч. 19491 78733; 2.000 зол. на чч.: 19949 32427 84879 11084; 1.000 зол. на чч.: 19308 35909 60142 105587 152303; 500 зол. на чч.: 2492 56602 68014 85620 87014 101123 111348 130812 143163; після перерви: 20.000 зол. на ч.: 46629; 10.000 зол. на чч.: 7568 19235 124826; 5.000 зол. на чч.: 4590 155111; 2.000 зол. на ч. 129308; 1.000 зол. на чч.: 37116 93507 103745. — В нинішнім тягненні Клясової Льотерії впали м. ін. такі більші вигри: 100.000 зол. на ч. 132791; 50.000 зол. на ч. 134256; 25.000 зол. на ч. 60759; 15.000 зол. на ч. 42345; 5.000 зол. на ч. 20865; 2.000 на чч.: 3637 22954 153025 138416; 1.000 зол. на чч.: 13035 46626 61870 82263; 500 зол. на чч.: 23325 27582 45877 76204 101899 107755.

— **Влом до крамниці „Маслосоюзу".** Невідомі злодії крізь вибитий отвір у стіні, дісталися в ночі до крамниці „Маслосоюзу" при вул. Янівській ч. 14 і забрали набілу, вартости коло 150 золотих.

— **Львівська хроніка.** Поліція арештувала трьох злодіїв: Л. Кеслера, П. Ноймана та А. Трембусевича за крадіж біжутерії і гардероби, вартости кілька тисяч золотих, з помешкання д-ра Яна Богуцького при вул. Потоцького ч. 63. — При вул. Сикстуській трьох невідомих напасників напало в пятницю 21. ц. м. вечором на адв. д-ра С. Велічкера та його побили. — Невідомий напасник вирвав торбинку з рук Ц. Бек у брамі при вул. Коперника ч. 7 з квотою 7.50 зол. і втік.

— **В Берестечку** пов. Дубно, згорів дім і господарські будинки зі збіжжам Івана Жлобіцького, члена й організатора „кола звйонзку загродовей шляхти". Жлобіцький запевняє, що підчас ратункової акції з юрби падали оклики: „Нехай мазур горить!"

— **За зловживання та обманства** засіло одного дня перед окружним судом у Радомі двох війтів і 10 солтисів з радомського повіту. Прокуратор притягнув усіх війтів і солтисів за зловживання грошей та обманства в податках. Двох війтів суд увільнив, а 10 солтисів засудив на кару вязниці від 6 місяців до 2 років.

— **6-літня дитина свідком злочину батька.** Перед трибуналом окружного суду в Ряшеві станув 50-літній Ян Колч за вбивство своєї 49-літньої жінки. Колч постійно сварився зі своєю жінкою, вбив її дручком і після того повісив. Тиждень пізніше діти знайшли її тіло на стриху. Підс. Колч не признається до вини, а його 6-літній син, що приглядався цілій сцені крізь дірку у дверях, відмовив зізнань. Суд засудив Колча на 10 років вязниці.

— **За намагане вбивство** своєї нареченої Зільберштайнівної, відповідав перед окружним судом у Варшаві молодий купець Ґерехт. Батьки нареченої не хотіли згодитися на подружжя своєї доньки з Ґерехтом тому, що він нічого не заробляв. Тому Ґерехт зайшов одного дня до помешкання Зільберштайнів і стріляв кількакратно до своєї нареченої, яка по кількох тижнях вийшла здоровою зі шпиталю. Суд засудив Ґерехта на 6 років вязниці.

— **Скандальна міліонова афера в Румунії** Румунська преса широко розписується про аферу Берів, в якій державний скарб утратив понад 40 міліонів леїв. Слідство виявило, що при рільній реформі в Басарабії урядовці міністерства хліборобства наразили державний скарб на велитенські втрати. Преса веде гостру кампанію проти б. довголітнього міністра хліборобства і справедливости Сасу закидуючи йому недбальство і невідповідний нагляд, що довело до таких розмірів афери. Один з головних співвинуватців цієї афери директор департаменту в міністерстві хліборобства Фіяну скінчив у вязниці самогубством. Перед трьома днями скінчив теж самогубством інший герой цієї афери суддя Ганку кинувшись під поїзд. Тепер брат померщого Ганку зробив донос до прокуратора висловлюючи здогад, що його брата вбили особи, замішані до афери, які боялися виявлення їх прізвищ.

— **Вантажне авто наїхало на відділ вояків.** На шосі під Москвою трапилася катастрофа, в якій згинуло кільканацять осіб. Шофер вантажного самоходу Демідов, минаючи відділ вояків, нагло завернув самохід на відділ і вбив 11 вояків, а багато з них зранив. Демідова негайно арештували і на днях поставлять його перед воєнний суд за свідоме спричинення катастрофи.

— **Становище славян в Европі.** Югославянська преса займається статистикою постійного приросту славянства на европейському континенті на основі наукового німецького журналу „Фольк унд Рассе". Ця статистика незвичайно цікава. В році 1810 було в Европі: 65 міліонів осіб славянської, 63 міліони романської і 59 міліонів ґерманської раси. В р. 1910 відношення було вже таке: славян 187, ґерманів 152, романів 108; у 1930 р. славянські народи мали вже 226, ґерманські 149, романські 120 міліонів душ. Коли зріст окремих рас буде відбуватися в дотеперішній пропорції, то в 1980 р. славян буде стільки, що ґерманів та романів разом. „Фольк унд Рассе" завважує: Отже в 1810 р. славяни становили третину европейців, сьогодні майже половину, а за несповна дальших сто літ буде їх уже три четвертини.

— **„Рухоме гніздо скорострілів".** У найближчому часі американська армія дістане новий автоматичний кріс, що збільшить пятикратно силу вогню піхотинців. Вага нового кріса менша на 4 і пів кґ. від дотеперішнього і має 8 набоїв. Військові знавці запевняють, що новий напівавтоматичний кріс замінить кожного піхотинця в „рухоме гніздо скорострілів".

—o—

З кіна.

КІНО „АТЛЯНТІК": „ІСТОРІЯ ЧОРТИЦІ".

Перша назва цієї американської фільми „Єсавель" запозичена зі Старого Завіту, де і треба шукати її пояснення. Друга назва „чортиці" на означення жінки, яка не могла запанувати над своєю вічно суперечливою вдачею, навіть коли безмежно кохала, теж неточна, бо ця чортиця згодом доходить до такого духового переродження, що йде на найвищу жертву. Дія фільми йде в 1853 р. в Америці, у південних стейтах Спол. Держав підчас страшної пошести жовтої пропасниці. Сцени, як люди тисячами гинуть перевищують своїм жахом пожежу з фільми „Шікаґо" або землетрус з фільми „Сан Франціско". Так можемо уявити собі нині сцени з найближчої війни, коли якийсь іперит буде винищувати безборонне населення і коли навіть учені не зможуть йому дати ніякої ради, як боронитися. Картини з минулого століття показують нам теж деякі звичаї, як нпр. ворожнечу мешканців північних і південних стейтів і всесильний вплив деяких норм, які нпр. не дозволяли молодій жінці звитись на першому балі в іншій сукні, як білій. Афіші повідомляють нас, що цю фільму відзначили на міжнародньому конкурсі. Головна артистка Бетті Дейвіс дістала першу нагороду за найбільше „фотоґенічну" гру у фільмі „Фортанцюристка".

Дописи.

БРОДИ.

Молебен за кращу долю. Усе громадянство Бродів та Брідщини і представники всіх місцевих установ зібралися дня 17-го ц. м. у своїй великій парохіяльній церкві Пречч. Д. Марії в год. 7. вечором на торжественний благодарственний молебен, що його відправив о. декан Микола Демчинський в асисті духовенства й місц. абсольвентів Богословської Академії. Після молебня всі присутні могутньо відспівали „Тебе Бога хвалим" та вислухали принагідної проповіди, що її виголосив абсольвент Богосл. Академії Ярослав Сірко. Проповідь та гарний спів студ. хору, зробили на присутніх могутнє враження. Після проповіди хор відспівав „Боже великий, єдиний". Нарід, що спішив на це благодарственне моління навіть з дальших сіл повіту, ще довго-довго заносив горячі благання за свою долю.

ГЛИНЯНЩИНА.

Свята „Просвіти" у Глинянщині. На поклик Матірнього т-ва „Просвіта" читальні глинянського району уладили в себе свята „Просвіти". І так 18. вересня ц. р. відбулося дуже гарне свято в Полтві з такою програмою: Служба Божа і панахида, що її відправив о. дек. В. Терещук і концерт, що його започаткував хор під управою Ю. Грицая просвітянським гимном. Вступне слово виголосив делегат філії Т-ва „Просвіта" у Глинянах, дир. Ю. Заблоцький. На дальшу програму склалися декламації і хорові продукції та вистава „Ой та Просвіта". — З подібною програмою відбулося 18. вересня ц. р. свято в Печенії. — Дня 25. вересня ц. р. святкувала ювилей дуже урочисто читальня „Просвіта" в Замістю к. Глинян. Свято почалося Службою Божою під голим небом, яку відправив о. М. Гаврилюк, і закінчив панахидою за померщих членів читальні. З черги відбулася академія, яку започаткував вступним словом голова філії „Просвіти" в Глинянах адв. Ст. Дичок. На дальшу програму склалися хорові точки і декламації. Свято зорганізував голова читальні п. Кузьма Васил[illegible].

СТАНИСЛАВІВЩИНА.

Вистава книжки в Побережі. Виділ чит. „Просвіти" в Побережі зорганізував виставу книжки, що тривала від 28. серпня до 4. вересня ц. р. На виставу прислали більші наші видавництва свої видання, за що виділ читальні складає їм щиру подяку, зокрема В-ву о. о. Василіян у Жовкві, яке прислало на свій власний кошт дуже поважну кількість вартісних і цікавих книжок. — Виставу звиділо дуже багато місцевих громадян та — на жаль — лише нечисленні одиниці зі сусідніх сіл. Багато книжок закупили місцеві громадяни до своїх приватних бібліотек. Решту книжок з вистави закупила читальня до своєї бібліотеки. — Слід згадати, що Виділ читальні мав дуже великі труднощі з дозволом на виставу, про який старався від початку травня до кінця серпня. Тому що вистава книжки має велике виховне значіння, повинні наші читальні часто її в себе організувати для пропаганди доброї книжки.

КОЛОМИЙЩИНА.

Гостина двох наших театрів у Гвізді. Не лише театр ім. І. Котляревського, але й інші наші мандрівні театральні трупи сповняють велику культурну місію, якщо добре добирають репертуар і звертають увагу на гарну, мистецьку гру. До таких театральних дружин належить мандрівний театр під проводом О. Стадника (батька) та дружина Ю. Кононева. Перший вивів у Гвізді недавно на сцену відому пєсу „Люди на краю", яку грали її більше ніж 150 разів вечер за вечером. Дружина Ю. Кононева виставила кілька пєс загального значіння і високопатріотичну пєсу „По зруйнованім Січі", яка зробила на зібрану молодь величезне враження. Також само гарно випала „Помста циґана", до якої сюжет взято з оповідання Гоголя. З комедій подобалась дуже фарса „Старі кавалери і дівчата". У цій фарсі виступив сам дир. Ю. Кононів та його дружина, п-ва Нуся З[illegible]ська, та панове: Гембацюк, Букартик і Чугай. Згра цієї театральної дружини дуже добре поставлена, а окрема загально подобався всім дуже сильний бас — гуцула з хору. Дружина Ю. Кононіва заслуговує на підтримку нашого громадянства.

К. Т.

—o—

Спорт.

ПРОГРАМА НЕДІЛЬНИХ ЗМАГАНЬ:

У ЛЬВОВІ:

Грище Чорних: год. 12.15 вполудне, змагання за мистецтво Окружної Ліги **СЯН—ГАСМОНЕЯ.**

Також: передметч за мистецтво О. Л. в год. 10 передполуднем **КОРОНА—ЧОРНІ.**

Грище Лехії: год. 12.30 в полудне, мистецтво Б-кляси **СТЕП—ЗОРЯ.** Також в год. 2.30 пополудні мист. О. Л. **ЮНАК—ЛЕХІЯ.**

Спортова галя (вул. Яблоновських): год. 7 вечором, товариська боксерська стріча **УКРАЇНА—[illegible]**. Борються пари: Бойко—Любінський; Шльоф—[illegible]; [illegible] Рудницький—Громаля; Ощудляк—Хростек; [illegible]—[illegible]; Шпрунґ; Левкович—Бородаєвич; [illegible]. Поміpко—Ляйгвер. Змагання України на [illegible]

СТРИЙ (грище ПВ і ВФ): змагання за мистецтво А-кляси **СКАЛА (Стрий) — СТШЕЛЕЦ (Борислав).**

ЗОЛОЧІВ: товариські змагання **УКРАЇНА—РУСЬ(?)**

Ділом ушануйте память тих, що своїм [illegible] свалям та терпінням поставили нас у ряд [illegible]

Театри.

Великий Театр.

Понеділок 24. X. год. 7.30 веч. „Галузка розмарину".

Вівторок 25. X. год. 7.30 веч. „Галузка розмарину".

Середа, 26. X. год. 7.30 прем'єра: „Остання зновка".

Український театр Йосифа Стадника (сеніора).

ГРИМАЛІВ:
23. X. Чорноморці.
24. X. Казка старого млина.

СКАЛАТ:
25. X. Нітуш (зі Стефою Стадник[illegible])
26. X. Гриць.
27. X. Чарівна дівчина.
28. X. Хам.

Український Театр ім. І. Котляревського.

ЗБАРАЖ:
23. X. Ордена.
24. X. Шаріка.
25. X. Найкращий чоловік.
26. X. Зоря над Почаєвом.
27. X. Орфей у пеклі.
28. X. На полі крови.

Зі Збаража вступить театр ще на 3 дні до Тернополя, потім до Волочиська.

Український Народній Театр ім. М. Садовського.

БРАНИЦЯ:
23. X. Безталанна.
24. X. Пісня Бескиду.
25. X. Гетьман Полуботок.

ТУСТАНОВИЧІ:
26. X. Безталанна.
27. X. Пісня Бескиду.
28. X. Перфуми моєї жінки.
29. X. Мати наймичка.
30. X. Дай серцю волю.
31. X. Гетьман Полуботок.

БОРИСЛАВ:
1. XI. Безталанна.
2. XI. Пісня Бескиду.
3. XI. Гетьман Полуботок.

КІНА.

АДРІЯ: „Дорога до слави"; „Північ кличе".
АПОЛЬО: „Гегенна".
АТЛЯНТИК: „Єзавель" з Беті Дейвіс.
БАЛТИК: „День на перегонах".
ВАНДА: „Королева Вікторія", „Бурливі молодість".
ГРАЖИНА: „Правда перемагає" (Павло Муні), „Крила над Гонолюлю".
ЕВРОПА: „Марко Польо" (Гейрі Купер).
КАСИНО: „Золотоволоса" з Джанетою Мекдоналд.
КОПЕРНИК: „Парижанка" з Даніелею Дарє.
МАРУСЕНЬКА: „Друга молодість".
МЕТРО: „Шуберт'я роман", „Магічний ключ".
МІРАЖ: „Отрінулися в Парижі".
МУЗА: „Пані Валевська".
ПАЛЯС: „Професор Вовчур".
ПАКС: „Верес".
РАЙ: „Щасливі 18-ка" (комедія).
РІАЛЬТО: „Пташник з Тиролю".
РОКСІ: „Олімпіяда".
СВІТ: „Роз Марі", „Тайна пшеничні брилі".
СТИЛЕВИЙ: „Павел і Гавел" і ревія.
ТОН: „Морські розбишаки", „Жовтий цвіт".
УТІХА: „Буде краще" (Шепс[illegible]) і ревія.
ХИМЕРА: „Прокляте".

ФОТОПЛЯСТІКОН:
(ул. Марійська):
„Канцлер Гітлер у Римі".

ФОТОПЛЯСТІКОН „СВЯТОВІД":
(ул. Костюшка ч. 11 від ф-и Кейм і Син)
„Версаль, Фонтенебльо".

ПРОСИМО КУПУВАТИ ТІЛЬКИ У ФІРМАХ, ЯКІ ОГОЛОШУЮТЬСЯ В НАШОМУ ЧАСОПИСІ ТА ПРОСИМО ПОКЛИКУВАТИСЬ НА ОГОЛОШЕННЯ.

ЛЬВІВСЬКЕ РАДІО.

Неділя, 23. жовтня 1938.

7.20 Орх., 8.00 Ранішній денник, 8.15 Для села: Хл. газетка, Огляд ринків різних продуктів, квінтет, 8.45 Пісні, Організація безпосереднього збуту до бекону. Популярна музика з пл., 9.15 Участь Польщі в новій міській круціяті, 9.25 Концерт мішаних хорів, 11.05 Музика з пл., 11.45 Наша літер. програма, 12.03 Симф. поранок у вик. орх., Корвін-Шимановська спів, обой, 13.00 Чортків — столиця теплого Поділля, 13.10 Музика, орх., баритон, 14.40 Трохи пісні, трохи слова, 15.00 „Бруховичі стають до апелю" муз.-словна авд., 15.25 Золота книга громад, 16.30 Скрипковий ресітал у супр. форт., 17.00 Звуковий тижневик, 17.30 Орхестра, спів; у перерві: Хвилина бюра студій, 19.30 Програма на завтра, 19.35 Легкий концерт у вик. орх., пісеньки, 20.10 21.45 Спортові вістки, 20.15 Політ. огляд, 20.30 Світовий концерт із Канади, пісні у вик. хорів, музика, 21.00 Веч. денник, 21.10 Метч Польща-Норвегія, 22.00 Танк музика у вик. орх., 23.00 Останні вістки, 23.05 Закінчення авдиції, 23.15—23.55 Танкова музика з пл. (Варшава II).

Понеділок, 24. жовтня 1938.

7.00 Ранішній денник, 7.15 Музика з пл., 7.45 Руханка, 8.00 Авдиція для шкіл, 8.10 Танкова музика з пл., 8.50 Ранішні вістки, 11.00 Для шкіл: Як малий каштанчик із старим листком гуторив, образок для молодших дітей, 11.15 Твори Мусоргського, пл., 11.57 Сигнал часу, 12.03 Полуднева авдиція, 13.00 Для купців і ремісників, 13.30 Ритм — муз. авд., для ліцеїв, 14.00 Концерт балалаєк, 14.45 Господарські вістки, 14.50 Біржа, 14.55 Програма на завтра, 15.00 Театр Уяви для молоді: „Аннина остається на Зеленім Горбі" на осн. Монтгомері, 15.30 Орх. музика, 16.00 Полудневий денник, Господарські вістки, 16.15 Наукова хроніка, 16.30 Смичк. квартет, спів, форт., 17.30 Сучасна Литва, 17.45 Ріллі Маерль: „Акваріюм" суїта з пл., 18.00 Біжучі вістки з міста та провінції, 18.05 Двотисячні роковини пісаря Августа, 18.20 Актуальність, 18.30 Авдиція відділів праці, 19.00 Розр. концерт: орх., саксофон, спів, ревелерси, 20.35 Веч. денник, метеорольог. вістки, спорт, програма на завтра, 21.0 Йос. Маркс: Тріо, скрипка, віол., орт., 21.40 Літер. новини, 22.00 Спортові новини, 22.05 Вінц. Поль у літер. сальонах, 22.20 Гіндеміт „Маляр Матіяс" у вик. орх., пл. з поясненнями, 23.00 Останні вістки, 23.05 Закінчення авдиції, 23.15—23.55 Творчість Шопена, пл. (надає Варшава II.).

Вівторок, 25. жовтня 1938.

7.00 Ранішній денник, 7.15 Музика з пл., 7.45 Руханка, 8,00 Авдиція для шкіл, 8.10 Орх. музика, 8.50 Ранішні вістки, 11.00 Для шкіл: Очі астрономів, гутірка для старших дітей, 11.15 Еспанська музика з пл., 12.03 Полуднева авдиція, 14.00 Популярна музика з пл., 14.30 Батьківський порадник, 14.45 Господарські вістки, 14.50 Львівська біржа, 14.55 Програма на завтра, 15.00 „Маю 18 літ" повість для молоді, 15.15 Радіотехнічні новини, 15.30 Музика сальон. орх., 16.00 Полудневий денник, 16.05 Господарські вістки, 16,15 Фін.-госп. актуалії, 16.25 Форт. ресітал, 16.55 Догляд над пацієнтами у сетевних малутах, 17.10 Паганіні: Квартет д-дур на скр., альтівку, віол., гітару, 17.30 З піснею по краю, 18.00 Біжучі вістки з міста та провінції, 18.05 Гра в карти, фейл., 18.15 Для села: **Збір овочів призначених на продаж, в українській мові в[illegible]. інж. Р. Паньків,** Нар. музика з пл., 18.30 Авдиція для робітників, 19.00 Розр. концерт; орх., спів, 20.40 Веч. денник, метеорольог. вістки, спорт, програма на завтра, 21.00 Концерт: орхестра, скрипка, 22.00 Польсько-словацький союз у літературі, 22.15 Спів. ресітал Мерседес Капсір, 22.40 Слов'янська література Мінкевича в новім виданні, 22.55 Інформаційна авдиція, 23.00 Ост. вістки, 23.05 Закінчення авдиції, 23.15—23.55 Популярна музика з плит (Варшава II).

Середа, 26. жовтня 1938.

7.00 Ранішній денник, 7.15 Муз. з пл., 7.45 Руханка, 8.00 Авдиція для шкіл, 8.10 Добридень наймолодшим: „Оповідання білої курки" та пісеньки, 11.00 Для шкіл: „Червона шапочка" казка для молодших дітей, з музикою, 11.25 Фрагменти з оп. „Кармен", пл., 11.57 Сигнал часу, 12.03 Полудн. авдиція, 14.00 Симфонічна муз. з пл., 14.45 Господарські вістки, 14.50 Біржа, 14.55 Програма на завтра, 15.00 Наш концерт, авд. для дітей, 15.30 Орх. музика, 16.00 Пополудневий денник, 16.05 Господарські вістки, 16.15 Моя дитина в новій школі", 16.30 Концерт солістів: форт., віол., 17.05 Польські військові формації перед здобуттям незалежности, 17.20 Словно-муз. авд.: скрипка, віола, дві гітари, арфа, вібрафон, спів, 17.56 Авдиція, 18.00 Біжучі вістки з міста та провінції, 18.05 Молодь бавить мікрофоном „У місцевім заводині сопіли над дітьми", 18.30 Гутірка про мову, 18.40 „Авдиція та життя" радіоповість, 19.00 Розрядковий концерт, 20.35 Вечірній денник, метеорольогічні вістки, спорт, програма на завтра, 21.00 „Молоді літа Шопена", 21.45 Поезія золотого віку, 22.00 Спорт, 22.05 Танкова музика, спів, 23.00 Ост. вістки, 23,05 Закінчення авдиції, 23.15—23.55 Грає Губерман, пл. (Варшава II.).

Ширіть наш часопис!

ЗАКОРДОННЕ РАДІО.

Неділя, 23. жовтня 1938.

БЕРЛІН 20.00 21.00 Розр. концерт, орх., хор, солісти, БІЛГОРОД 20.00 Нар. пісні, БУДАПЕШТ 16.30 Орх., 18.00 Популярні пісні, 19.30 20.00 Військ. орх., 21.30 Циг. музика, ВІДЕНЬ 12.00 Розр. концерт, 15.30 Танк. музика на смичк. квартет, 16.00 Веселе пополудне, 18.00 19.00 Войські пісні, 18.50 Весела словно-муз. авд., 20.00 Вістки, ГІЛЬВЕРЗУМ І. 20.55 21.00 22.00 „Геспароне" оп. Мільєкера, 23.20 Хор, ДРОЙТВІЧ 18.20 „Кохання поета" цикль Шубертових пісень, КЕЛЬН 20.30 21.00 „Гльорія" оп. Чілеї, дія II., МІЛЯНО 17.15 18.00 Розр. музика, 21.00 Концерт лег. орх., 22.10 Хор, РАДІО ПАРІ 18.00 19.00 Легка музика, 20.00 Сценка, 20.30 Світовий концерт із Канади, народні мельодії канадійських морських провінцій, 21.15 Пісні, 21.30 22.00 23.00 Вечір опер: „Ле табльо парлян" ком. оп. Гретрі, „Окасен е Ніколет" муз. казка Ле Флема, РИМ 17.15 18.00 20.35 Розр. музика, 21.00 22.00 „Россіні" оп. на теми Россінія, Курчія та Белінія, СОФІЯ 18.00 Легка і танк. музика, 19.00 Популярна музика, 19.30 Скрипка, 20.00 Спів. ресітал Л. Максимової, 20.55 21.00 Оп. мельодії.

Понеділок, 24. жовтня 1938.

БЕРЛІН 17.00 Пісні Шілінгса та Регера, 17.15 Багателі на форт., 18.00 19.00 Розр. музика, БІЛГОРОД 20.00 Нар. пісні, 21.00 Оп. музика, БОРДО 21.30, 22.00, 23.00 „Арлезіянка" оп. Бізета, БУДАПЕШТ 12.05 Форт., 12.50 Спів, 13.30, 21.40, 22.00 Циг. музика, 19.15 Словацький і український комунікат, 19.35 Орх., ВІДЕНЬ 18.20 Хори з опер, 19.45 Актуальности, 20.10, 21.00 „Цирульник із Багдаду" оп. Корнеліюса, ДАЙТШЛЯНДЗЕНДЕР 18.00 Сучасна музика і поезія, 20.10 Концерт квартету, 21.00 З усього світу, репортажі, МІЛЯНО 10.15 Танк. музика, 19.30 Розр. музика, 21.00, 22.00, 23.00 „Люля" оп. Муже, РАДІО ПАРІ 18.00 Концерт орх., 19.00 Інстр. музика XVII. і XVIII. ст., 21.15 Пісні, 21.30, 22.00, 23.00 „Амфітріон 38" музична поема Бертрана, РИМ 17.15 Форт., 20.30 Розр. музика, РИМ 17.15 Форт., 20.30 Розр. музика, 21.00, 22.00 Концерт сучасної музики, СОФІЯ 18.45, 19.00 Популярна музика, 19.30, 20.00, 21.00 Бетовенівський концерт.

Вівторок, 25. жовтня 1938.

БЕРЛІН 18.00 Увертури та вальси, 19.00 Твори Россінія та Респігія, 20.10 21.00 Цвіти й кохання, весела китиця мельодій, БІЛГОРОД 20.00 Спів, 20.30 Камер. музика, БУДАПЕШТ 12.05 Балалайки, 18.30 Циг. музика, 19.30 20.00 21.00 22.00 „Кармен" оп. Бізета, ВІДЕНЬ 12.00 15.45 19.00 Розр. музика, ГАМБУРГ 19.00 20.00 21.00 „Кармен" оп. Бізета, ДАЙТШЛЯНДЗЕНДЕР 18.30 Пісні судетських композиторів, 22.30 Соната д-дур Моцарта, КЕНІГСБЕРГ 19.00 20.00 21.00 „Кавалір Срібної Рожі" оп. Р. Штравса, ЛЯГТІ 19.30 20.00 „Кармен" оп. Бізета, МІЛЯНО 17.15 Скрипка, 19.30 20.30 Розр. музика, 22.00 Камер. концерт, ОСЛЬО 20.30 21.00 Бетовенівський ва-дур Шеферта, ПАРІ ПТТ 21.30 22.00 23.00 „Кашано" ліp. драма Ф. Касадесуса, РАДІО ПАРІ 18.10 Легка музика, 19.00 Пісні, 21.15 22.00 23.00 Театр Уяви: „Пан Ікс" ком. Аміо, „Ля промепад ді прізоньєр" ком. Біншона, РИМ 17.15 Танк. музика, 21.00 22.00 23.00 „Люля" оп. Муже.

Середа, 26. жовтня 1938.

БЕРЛІН 14.15, 15.00, 18.00, 19.00 Розр. музика, 20.10 Моцартівський концерт, 20.30, 21,00 Веч. концерт, орх., орг., БІЛГОРОД 20.00 Гумор, 21.00 Нар. пісні, 22.20 Скрипка БЕРОМІНСТЕР 20.00 Симф. концерт, 21.40 22.00 Швайцарські нар. пісні, БУДАПЕШТ 12.05, 21.10 Циг. муз., 20.10 Військ. орх., 22.00 Симф. концерт, ВІДЕНЬ 12.00 Розр. концерт, 15.30 Для молоді, 16.00 „Кава по віденськи" веселе пополудне, орх., сол., 18.20 Бетовен. сонати, 19.00 Нар. пісні, музика, 19.45 Актуальности, 20.10 Симф. орх., хор, 22.30 Розр. концерт, МІЛЯНО 17.15 Танк. муз., 19.30, 20.30 Розр. музика, 21.00 Пісеньки, розр. музика, 22.00 Орх. концерт, РАДІО ПАРІ 18.00 Орх. концерт, 20.00 Пісні у перерві століть, муз. гутірка, 21.15 Для молоді, РИМ 17.15 Скрипка, 19.30 Розр. музика.

БІРЖА.

Львів, 22. жовтня 1938.

ГРОШІ.

Купно-продажа: Бельги бельг. 90·22—89·75. Доляри америк. 5·31·50—5·29·0. Доляри канад. 5·24·50—5·22·00. Фльорени гол. 290·[illegible]—288·7[illegible]. Франки фр. 14·15—14·0[illegible]. Франки шв. 121·05—120·25. Фунти анг. 25·37—25·21. Гульдени данц. 10[illegible]·25—99·75. Корони чеськ. 10·75—10·40. Корони дун. 113·25—112·40. Корони норв. 127·35—126·35. Корони шв. 130·69—129·7[illegible]. Ліри італ. 2[illegible]—19·40. Марки фінлян. 11·20—11·00. Марки нім. срібні 90·0[illegible]—89·00. Тель Авів 2[illegible]·20—24·50.

Папери.

1 і пів проц. внут. 67·20 65·83. 3 інв. 9 ем. 83·[illegible] серії 93·00, 2 ем. 84·50. серія непот. 5. конвер. 6[illegible]·75, 4 прем. дол. 42·75, 4 консолід. 67·75—67·50.

Акції.

Банк Польський 126·00. Цукор 31·75. Вугіль 3[illegible]·75—36·00, Ліпнов 38·[illegible]5—38·00. Островець 64·75, Стараховичі 44·00.

Тенденція вдержана.

ЦІНИ „МАСЛОСОЮЗУ"

Львів, дня 22. жовтня 1938.

1 кг. масла десер. бльок. без оп. 2·75 зол.
1 кг. масла бочков[illegible] з опак. 2·50 зол.
молоко 14—15 сот.
1 кг. яєць 130—1·35 зол.

Тенденція на масло та яйця сильна на молоко вдержана.

КОНКУРС.

Учительку домашнього господарства приймає негайно Т-во „Сільський Господар". Вимагані кваліфікації: середня освіта, фахова школа, практика. Подання до 5. XI. 1938 до „Сільського Господаря", Львів, Руська 20. 2234 1-2

Оповістка.

На відремонтування школи ім. Т. Шевченка зложив у нашій Адміністрації о. Лев Вацик, Опрілки зол. 5.— і взиває на цю квоту [illegible] бобрецького деканату, службовиків складниці Центросоюзу і українських адвокатів у Бібрці.

Загальне Зібрання Батьківського Кружка при XV. Держ. Ліцею і Гімназії з українською мовою навчання Філія 372 у Львові, Пекарська 19, відбудеться в суботу дня 29. жовтня, в год. 18. в залі засідань. **Видів.** 2236

СУКНІ ВОВНЯНІ ШОВКОВІ поручає відома з дешевости фірма **Павлини Мінцерової** Львів, ул. Коперника 17.

КУПНО — ПРОДАЖ

ВОЛІЧКИ поручає українська коп. „Вовна" Підвалля 1. 2129 ?-10

ПРИГАДУЄМО всім, що не вспіли ще забезпечити свого гроша в купні реальности у Львові, щоб зробили це зараз. У бюрі „Трансакція" Длугоша 1 найдете вибір домів, вілль, камяниць у ріжних цінах так у середмісті як і дальше положених на догідних умовинах. Переховати адресу: „ТРАНСАКЦІЯ" Львів, Длугоша один (ріг Миколая). 2202 3-3

ЗАЛІЗНІ шамотові печі трикомпальні, краєві і закордонні Ренгшпер, Легіонів 37 2060 5-7

КОВДРИ найдешевше купиш ВИРІБНЯ КОВДЕР, Кентшинського 4. 1918 ?-10

ДІМ-ВІЛЛЯ з городом і садом, окремо кілька затверджених парцель під будову у Львові і гарна парцеля в Зимній Воді близько стації дешево на продаж. Інж. Манастирський, Львів, вул. **Павлинів 17.** 2232 1-1

ПРОДАМ дім в городі, вільні роки, 7 убікацій, півкомфорт, Ольшинкі 27. 2230

КОРСЕЛЄТИ, першорядне виконання, до міри тільки 15 зол. Валова 14, партер.

ОБЄКТ фабричний, новочасний, двоповерховий з комфортовим мешкальним домом, городом, середмістя. КОМПЛЕКС обєктів фабричних, трамвай, промисловий тор, комфорт 1600 сяжнів, 95 метрів фронту, ціна 125.000 — вклад 85.000. Обєкти надаються для всіх промислових цілей. Продає бюро Мушака, Львів, Яблінська 72. 1-1

КОВДРИ у великім виборі поручає Вирібня Романової, Городоцьких 4 (побіч Ринку). 2166 3-7

ШУКАЮТЬ ПРАЦІ

ВИСЕЛЕНИЙ кравець-фільмик шукає якогонебудь заняття за утриманням. Зголошення до Адміністрації під „Утримання". 2221 2-2

ШУКАЄ місця господині вдова, що довгими роками вела самостійно господарство вдівця священика. Зголошення під „Невибаглива" до Адм. „Діла". 1-4

НАУКА

ПРИЙМАЮ на науку кравецтва фахово як також для дому, курси для старших пань, руху за успіх. Знана робітня суконь ВОЛЯНСЬКОЇ, Львів, Собєського 12, тел. 217-04. 1863а

РІЖНЕ

ГОДИННИКИ і біжутерію найпрецизніше направить українська фірма П. Карпинця у Львові вул. Домініканська ч. 7. 1930 77-0

ПРОПУКЛИНОВІ БАНДАЖІ гумові, черевні, жиркові, проти усунення матиці за гарантією виконує відоме **УКР. ОРТОПЕДИЧНЕ ЗАВЕДЕННЯ ІВАНА УГРИНА.** Львів, вул. Вірменська ч. 15. 2041 96-100

ВИРІБ ДЗЕРКАЛ, шиби, рами, оправа образів найдешевше — шклярство Ц. СТЕЛЬМАХ, Коперника 22, тел. 245-79. 2022 1-3

КРАВЕЦЬКА РОБІТНЯ УКРАЇНСЬКИХ ІНВАЛІДІВ під управою майстра-інваліда УГА Михайла Рибака у Львові, вул. св. Софії ч. 25 виконує дуже солідно, скоро і дешево мужеські спортові, візитові та маринаркові убрання, священичі реверенди, палетики і ковпаки. Дайте зарібок нашим інвалідам! 2229 1-5

Користайте з небувало дешевої продажі з приводу реконструкції дому і льокалю. Перфумерія **С. ФЕДЕР** ТЕПЕР ЛЬВІВ **СИКСТУСЬКА 2.** 50 кроків від правого рогу Легіонів.

УКРАЇНСЬКИЙ ТЕХНІЧНО-ГОСПОДАРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОЗАОЧНОГО НАВЧАННЯ

приймає безперервно впис студентів та курсантів на:

1. ВИСОКОШКІЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНО-КООПЕРАТИВНИЙ ВІДДІЛ. 4 роки. Дає всебічну фахову освіту, необхідну для праці в кооперативних і громадських установах та приватних підприємствах.
2. ВИСОКА ШКОЛА ПОЛІТИЧНИХ НАУК. 3 роки. Підготовляє до громадської, політичної та журналістичної діяльности.
3. ВИСОКІ КУРСИ ГРОМАДСЬКОЇ АГРОНОМІЇ. 1 рік. Докладно навчають про форми і методи переведення громадсько-агрономічної праці серед українського населення.
4. ТЕХНІКУМ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОМИСЛОВОСТИ. 2 роки. Дає фахові знання в ріжних галузей промисловости, що працює на с.-г. сировині.
5. ВИЩІ КУРСИ УКРАЇНОЗНАВСТВА. Півтора року. Систематично ознайомлюють про минуле і сучасне України та українського народу, його культурні скарби і підстави матеріяльного добробуту.
6. КУРСИ БУХГАЛЬТЕРІЇ. 1 рік. Підготовляють книговодів для праці в установах і підприємствах.
7. КУРСИ МОВ: англійської, німецької та французької. Уможливлюють опанувати світові мови для користування чужоземною літературою і пресою.
8. КОРОТКОТЕРМІНОВІ КУРСИ: а) Пасічництво, б) Американське промислове пасічництво, в) Садівництво, г) Городництво, ґ) Консервація та перероблення садовини й городини, д) Оброблення шкіри, е) Миловарство, є) Радіотехніка, ж) Фотографія, з) Теорія музики.

Жадайте проспекти з програмами, правилами вступу і таксами оплат. Висилаються безплатно. На ширшу відповідь присилайте поштову міжнародню марку. Можна замовляти також лише самі підручники. Цінники висилаються безплатно. Прохання надсилати на адресу: Ukrajinsky Technicko-Hospodarsky Instytut, Podebrady, Zámek, Tchechoslovaquie.

СКУПОВУЄМО ШКІРИ сирі всілякі: з заяців, крілинів, тхірів, лисів, кун, кіз, телят, худоби і всі інші. Платимо найвищі ціни. Шукаємо купців. Гарбуємо — фарбуємо. Препарація довецьких трофеїв. **Футра** готові постачаємо — модернізуємо. Інформаційні цінники 25 с. Quality Централя Шкір, Познань, Фоша ч. 31.

ЛІКАРСЬКА ПОМІЧ

Спец. скірн., венер. недуг і косметики **Др. ФІШЕР** б. лікар (асистент) Клінік у Берліні, Празі, Відні орд. КІЛІНСЬКОГО 8 (напроти Бід. Каварні) тел. 251-68. 2143

Д-р Олександер Лаврівський ЛЬВІВ, ЛЬВА САПІГИ Ч. 2, ПАРТЕР, Тел. 244-56. Жіночі недуги — поліжництво. **Лікування короткохв. апаратом.**

лікар недуг шкірних, венеричних та лікарської косметики **Роман Лисяк** б. приватний асистент д-ра Е. Дурдела та лікар шкірно-венер. клініки. Львів, вул. Сикстуська 56

Др. М. Вахнянин інтерніст вернувся з Моршина і ординує ЛЬВІВ, Падеревського 4 (Сенаторська) спец. в недугах шлунка, кишок і печінки. 2215 Тел. 271-57. 1-2

ОГОЛОШЕННЯ

Найдешевші меблі в українській кооперативі **АРХО** Львів, Корняктів 1. Тел.: 272-04

Щоб дати змогу ширшому загалові мати **РАДІОАПАРАТ** наша фірма виготовила кілька дешевих типів радіоапаратів. Подаємо ціни: Детекторовий апарат з голосником зол. 14.—. Одноламповий батер. апарат до відбору закорд. стацій зол. 40.— Дволамповий батер. апарат з голосником зол. 75.—. Трилямповий батер. апарат зол. 90.—. Апарат-сітка до відбору місцевої стації зол. 50.—. Апарат до відб. місц. стації і продукції грамофонових плит сили 9 ват, що надається для шкіл, союзів, ресторанів, садів і т. д. зол. 155.—. Полагоджуємо всілякі направи, перерібки, заміну на новочасні типи. Уставляємо збірні антени і под. **РАДІОТЕХНІЧНА РОБІТНЯ В. МІХЕВИЧ** Львів, пл. Галицька 7, телеф. 204-28.

„ВОДОТЯГИ" Бюро технічне і підприємство для інсталяцій водотягових, санітарної техніки та огрівання Львів, вул. Пелчинська 22, тел 23-166 Станиславів, 3-го Мая 12.

Оголошуйтеся в найстаршім укр. щоденнику „ДІЛО"

Меблеві матеріяли, тапети, дивани, тапчани і т. п. Проєктування і виконання комплєтного нутра дому у власних заведеннях тапіцерських і столярських **Т. Кисяк і сини** ЛЬВІВ, ПЛ. СМОЛЬКИ 4. 1784 Тел. 240-09 і 219-85. 17-0

Єдине заступництво штучних ніг алюмінієвих **„DESSAUTERA"** в Льондоні, поручає всякого роду протези під гарантією — Робітня мех. ортопедична — **СТ. КОХАНЮК** Львів, ул. Фридрихів ч. 2

Гуртівня ковдер поручає свої вироби найдешевше, гурт — детайль. **„Колдроват"** ЗАМАРСТИНІВСЬКА Ч. 36.

КІР Львів, Уейського 5 Тел. 280-88. Станиславів, 3-го Мая 4, II. тел. 255 ПЛЯНИ КОШТОРИСИ БУДОВИ.

ВЖЕ ВІДКРИТА першорядна робітня і крамниця взуття під фірмою **Ярема** Львів, Коперника 2. (давн. вул. Фредра ч. 9) поручає на осінній сезон **взуття** жіноче мужеське спортове і ортопедичне. Товар тільки першорядний. 1751 1-20 Ціни низькі.

Увага! Вже відкрита перша українська робітня **бандажів і ортопедії Павла Дідика** Львів, Сикстуська 48. виконує: опаски черевні пропуклинові мужеські і жіночі, протези, апарати ортопедичні корсети і вкладки на плоскі стопи ріжних систем.

Навіть мурин біліє вживаючи цього мила! Мила Квіткові Води поручає **ВАШЕ ОЧКО ГАЛИЦЬКА 1. РІГ РИНКУ**

ФОРТЕПІЯНИ, ПІЯНІНА світової слави **Б. СОММЕРФЕЛЬД** Експорт до Англії (Sons & Sons-London), Америки, Франції, Голандії, Палестини, Швеції, Цейльону і т. п. Виключне заступництво: **С. Новацький** Львів, вул. Л. Сапіги (?) 17.

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ У ЩОДЕННИКУ „ДІЛО".

Розмір часопису: 3 текстові шпальти і 4 оголошеневі шпальти.

1 мм одношпальтовий або його місце в рубриці оголошень . . . . зол. 0.35
1 мм. одношпальтовий в тексті і поміжках . зол. 0.60
1 мм. одношпальтовий на першій сторінці . зол. 0.50

Дрібні оголошення від слова:
матримоніяльні і приват. кореспонденція по зол. 0.15
купно, продаж, вишкіл і т. п. . . . . зол. 0.10
шукаючі праці . . . . зол. 0.05
слова товстим друком подвійно.

Остання сторінка 1/1 . . . . . . зол. [illegible]
Остання сторінка 1/2 . . . . . . зол. [illegible]
Остання сторінка 1/4 . . . . . . зол. [illegible]
Остання сторінка 1/8 . . . . . . зол. [illegible]

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Вид. Спілки „Діло", Львів, Ринок 10